

บทที่ ๑
ธรรมเนียมเทศ

วัตถุประสงค์

๑. อธิบายความเป็นมาของธรรมเนียมเทศ ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้
๒. บอกความหมายของธรรมเนียมเทศ ตามศัพท์และโดยรวมได้
๓. อธิบายความสำคัญของธรรมเนียมเทศ อันเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาได้
๔. อธิบายวัตถุประสงค์ของธรรมเนียมเทศ ในด้านการเจริญศรัทธา การพัฒนาปัญญาได้
๕. เปรียบเทียบหลักธรรมเนียมเทศกับนิเทศศาสตร์ได้
๖. นำหลักธรรมทางศาสนามาประยุกต์ใช้กับศาสตร์การสอนสมัยใหม่ได้

ขอบข่ายเนื้อหา

๑. ความหมายและความสำคัญของธรรมนิเทศ
๒. วัตถุประสงค์
๓. ธรรมนิเทศในพระพุทธศาสนา
๔. ธรรมนิเทศกับนิเทศศาสตร์
๕. หลักการประยุกต์ใช้ในการเผยแพร่

ความนำ

พระพุทธศาสนามีอายุยืนยาวมาได้หลายพันปี แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าในทุกยุคทุกสมัยนั้น มีรูปแบบในการศึกษาค้นคว้า พระธรรมคำสั่งสอนในรูปแบบต่างๆ มากมาย มีการริเริ่มคิดค้นวิธีการในการรักษา สืบทอดคำสอนของพระพุทธศาสนาให้คงไว้มาโดยลำดับ และยังสามารถนำคำสอนนั้น มาเผยแผ่โดยมีการพัฒนาหลักและวิธีการในการอธิบาย มีการสื่อสารความหมายให้ผู้ฟังเข้าใจได้โดยง่าย อีกทั้งยังสร้างช่องทางในการเผยแผ่หลักธรรมต่างๆ ของศาสนาที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ไปสู่พุทธศาสนิกชนที่สนใจได้อย่างแพร่หลาย เช่น การท่องจำแบบดั้งเดิม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อินเทอร์เน็ต เครือข่ายสังคมออนไลน์ในยุคปัจจุบัน เพื่อช่วยในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนาให้กว้างขวาง ครอบคลุม ต่อเหตุการณ์ในโลกยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หัวใจสำคัญด้านการศึกษา และการปฏิบัติในพระพุทธศาสนา

๑. พระธรรม

๒. พระวินัย

ความหมายและความสำคัญของธรรมเนียมเทศ

นิเทศศาสตร์ (Communication Arts)

หมายถึง ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะในการสื่อสาร โดยให้ความสำคัญกับการสื่อสาร จากองค์ประกอบของการสื่อสาร กล่าวคือ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสารซึ่งผู้ส่งสารอาจเป็นตัวบุคคล องค์กร หรือบริษัทก็ได้ ข่าวสารจะต้องเป็นเนื้อหาสาระ ที่ผู้ส่งต้องการที่จะกระจายให้ประชาชนได้รับทราบ สื่อหรือช่องทาง เป็นการหาวิธีการกระจายข่าวสารต่างๆ ไปสู่กลุ่มเป้าหมายให้ได้ จำนวนมาก กว้างไกลตามวัตถุประสงค์ของผู้ส่งและผู้รับสาร หรือกลุ่มเป้าหมาย จะต้องสามารถรับข่าวสารนั้นได้ โดยผู้ส่งสาร จะต้องหาวิธีการทำให้ข่าวสารที่ส่งไปถึงผู้รับสารให้ได้มากที่สุด

ความหมายของธรรมเนียมเทศ

- ธรรม หมายถึง คำสั่งสอนในศาสนา หลักประพฤติปฏิบัติในศาสนา
- นิเทศ หมายถึง คำแสดง คำจำแนกออก คำชี้แจง แสดงจำแนก
- ธรรมนิเทศ หมายถึง การแสดงคำสั่งสอนในศาสนาหรือการแสดงหลักประพฤติปฏิบัติในศาสนา การชี้แจงหลักคำสอนทางศาสนา หรือการแสดงหลักธรรม มีการจำแนกแจกแจง อธิบายขยายความ เพื่อให้บุคคลอื่นคล้อยตามหรือเห็นตามด้วย

ความสำคัญของธรรมนิเทศ

๑. ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น หมายความว่า ทรงสอนให้รู้แจ้งเห็นจริงเฉพาะเท่าที่จำเป็นสำหรับสาวก นั้นๆ สิ่งที่ทรงรู้แล้วแต่เห็นว่าไม่จำเป็นสำหรับผู้ฟังหรือผู้รับการสอน ก็จะไม่สอนสิ่งนั้น
๒. ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังเห็นจริงได้ ทรงแสดงธรรมอย่างมีเหตุผล ที่ผู้ฟังพอตรองตามให้เห็นด้วยตนเอง
๓. ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังได้รับผลแห่งการปฏิบัติตามสมควร ทรงแสดงธรรมมีคุณเป็นมหัศจรรย์สามารถยังผู้ปฏิบัติตามให้ได้ รับผลตามสมควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติของตน

ความสำคัญของธรรมนิเทศ

- ๑. ในด้านการประกาศพระพุทธศาสนา
- ๒. ในด้านการประดิษฐานพระพุทธศาสนา
- ๓. ในด้านการบำเพ็ญพุทธจริยาเพื่อชาวโลก
- ๔. ในด้านการให้โอกาสเพื่อการเข้าถึงธรรม
- ๕. ในด้านการอุทิศเวลาเพื่อส่วนรวม

วัตถุประสงค์ของธรรมนิเทศ

๑. การพัฒนาศรัทธา

๒. การพัฒนาปัญญา

ธรรมเนียมเทศในพระพุทธศาสนา

๑ ธรรมเนียมเทศในสมัยพุทธกาล

๒ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคหลังพุทธกาล

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล

๑.ทางกาย

๒.ทางวาจา

๓.การแสดงธรรม

หลักการของธรรมนิเทศ

- ๑.มีเป้าหมายในการเผยแผ่
- ๒.มีจิตใจกว้างขวางไม่พุดทำร้ายผู้อื่น
- ๓.มีแหล่งอ้างอิง เทียบเคียงในการเผยแผ่
- ๔.มีการประยุกต์หลักวิธีการเผยแผ่ ให้เข้ากับวิวัฒนาการสมัยใหม่
- ๕.แสวงหาแหล่งค้นคว้าข้อมูลวิชาการ ในหลักธรรมอย่างเสมอ
- ๖.ลดกิเลสต่างๆ ภายในตนเอง
- ๗.มีความศรัทธาในพระธรรม
- ๘.ไม่ดูถูกผู้อื่น
- ๙.ในการเผยแผ่ในทุกๆ ครั้ง ผู้แสดงควรมีภาคปริยัติและภาคปฏิบัติไปพร้อมกัน

หลักนิเทศศาสตร์

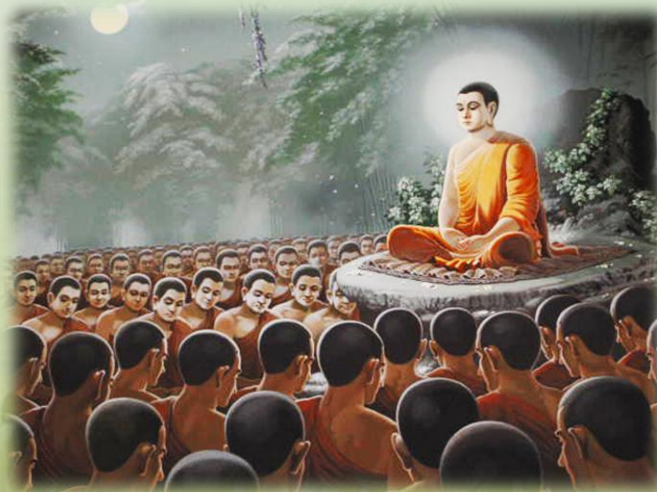
- ๑.ให้ความรู้และข้อมูลข่าวสาร
- ๒.ให้ความเพลิดเพลินทั้งกายและใจ
- ๓.ให้เกิดจินตนาการมีความคิดสร้างสรรค์
- ๔.เกิดการสร้างสรรค์ผลงานร่วมกัน

หลักการประยุกต์ใช้เพื่อการเผยแพร่

- ๑.เข้าใจในความต้องการของตนเอง
- ๒.รู้จักปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย
- ๓.กล้าเผชิญกับปัญหาและเป็นผู้เสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม
- ๔.เรียนรู้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
- ๕.รู้จักวิเคราะห์ สังเกต ในกลุ่มหรือชุมชนของตน
- ๖.เป็นผู้มีความสามารถในการบริหารจัดการงานที่ได้รับมอบหมาย
- ๗.มีบทบาทสำคัญในการให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาสื่อสารมวลชน

บทที่ ๒

หลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ, ดร.

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำบท

- ๑. บอกความหมายของการเผยแผ่ตามหลักการของธรรมนิเทศได้
- ๒. บอกความสำคัญของการเผยแผ่อันเนื่องด้วยการอุบัติขึ้นของพระพุทธศาสนาได้
- ๓. บอกหลักการเผยแผ่ตามแนวพระพุทธพจน์ที่ตรัสแก่พระอรหันต์ ๖๐ รูปได้
- ๔. อธิบายวัตถุประสงค์ของการเผยแผ่อันเป็นไปเพื่อประโยชน์ตน ส่วนรวม และทั้งสองฝ่ายได้

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำบท

- ๕. บอกหลักการ วิธีการ และอุดมการณ์ทางพระพุทธศาสนาให้เหมาะสมกับหลักโอวาทปาติโมกข์ได้
- ๖. วางแผนและจัดกิจกรรมเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้เหมาะสมกับหลักโอวาทปาติโมกข์อย่างน้อย ๑ หลักการ
- ๗. อธิบายยุทธศาสตร์การเผยแพร่และวิเคราะห์สถานการณ์ได้ครบทั้ง ๔ ด้าน
- ๘. อธิบายคุณสมบัติของนักเผยแผ่ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้

พระพุทธศาสนามีอายุยืนยาวมาได้หลายพันปี แสดงถึงว่ามีการสืบทอด การสอน เผยแผ่ หรือการสื่อสาร คำสอนของพระพุทธศาสนา ไปยังพุทธศาสนิกชน ด้วยวิธีการท่องจำแบบดั้งเดิม จนมาถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อินเทอร์เน็ต เครือข่ายสังคมออนไลน์ ในยุคนี้ เพื่อช่วยเผยแผ่ พระธรรมของพระพุทธศาสนา ในโลกยุคปัจจุบัน

พระพุทธศาสนากำหนดจุดมุ่งหมายในการสอน ให้ถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งต้องมีเนื้อหา เรื่องที่จะสอน มีตัวผู้รับหรือผู้ฟัง และวิธีการสอนอย่างครบถ้วน

ความหมายของการเผยแพร่

- คำว่า “**เผย**” เป็นคำกริยา หมายถึง ค่อยๆ ขยายออก, ค่อยๆ แยมออก เช่น เผยหน้าตา เมื่อใช้กับคำว่า “เผยแผ่” หมายถึง ทำให้ขยายออกไป, ขยายออกไป เช่น เผยแผ่พระพุทธศาสนา และหากใช้กับคำว่า “เผยแพร่ว” หมายถึง โฆษณาให้แพร่หลาย เช่น เผยแพร่ความรู้
- คำว่า “**แผ่**” เป็นคำกริยา หมายถึง คลี่ขยายกระจายออกไปให้มีลักษณะแบนราบ หรือกว้างกว่าเดิม หรืออาการอื่นๆ ที่คล้ายคลึงเช่นนั้น เช่น แผ่อำนาจเขต แผ่หาง เป็นต้น

- คำว่า “**แพร่**” เป็นคำกริยา หมายถึง กระจายออกไป, แพร่ออกไป เช่น แพร่ข่าว แพร่เชื้อโรค
- ในมุมมองของนักวิชาการศาสนาให้ทัศนะว่า “**เผยแผ่**” หมายถึง การเปิดเผยสิ่งที่ถูกปกปิดอยู่ให้คนได้รู้ ได้เห็น คือ การเปิดเผยสิ่งที่ดั่งามที่คนยังไม่เห็นให้ได้รู้ได้เห็นทั่วกัน และคำนี้มักใช้กับสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น แผ่เมตตา แผ่ความสุข ช่วยเหลือเผื่อแผ่
- ส่วนคำว่า “**เผยแพร่**” หมายถึง การขยายหรือหลักการกระจายไปในวงกว้าง คือ สิ่งนั้นไม่ได้ถูกปกปิด แต่มีอยู่ในขอบเขตจำกัดเมื่อต้องการจะขยายออกไปในวงกว้างก็จะใช้คำว่า “เผยแพร่” และมักใช้กับสิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่น แพร่ภาพ แพร่ข่าว แพร่เชื้อโรค

ความหมายของการเผยแผ่

“การเปิดเผยหลักธรรมให้ปรากฏแก่ชาวโลก”

ความสำคัญของการเผยแผ่

- เปิดเผยพระสัทธรรมให้ปรากฏแก่ชาวโลก
- การชี้แนะแนวทางปฏิบัติเพื่อเข้าถึงความหลุดพ้น
- การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์โดยไม่เลือกชั้นวรรณะ
- การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมในพระพุทธศาสนา
- การรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนา

หลักการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

- อถ ไช ภควา เต ภิกขุ อามนุเตสิ “มุตฺตาหํ ภิกฺขเว สพุพปาเสหิ เย ทิพฺพา
เย จ มานุสฺสา, ตุมฺहेปิ ภิกฺขเว มุตฺตา สพุพปาเสหิ, เย ทิพฺพา จ เย มา
นุสฺสา. จรถ ภิกฺขเว จาริกํ พหุชนหิตาย พหุชนสฺสขาย โลกานุกม
ปาย อตฺถาย หิตาย สฺสขาย เทวมนุสฺसानํ. มา เอเกน เทว อคมิตถ,
เทเสถ ฌมฺมํ อาทิกุลฺยาณํ มชฺฌเมกคฺคฺยาณํ ปรีโยसानกคฺคฺยาณํ,
สาตถํ สพฺพญชฺชนํ เกวลปรีปฺพณฺณํ ปรีสุทฺธํ พุรหุมจริยํ ปกาเสถ,
สนฺติ สตฺตา อปฺปรชกฺข ชาติกา อสฺสวณฺตฺตา ฌมฺมสฺส ปรีหายนฺติ, ภวิสฺ
สนฺติ ฌมฺมสฺส อญฺญาตาโร, อหฺมปิ ภิกฺขเว, เยน อรุเวลา เสนานิคโม เต
นุปลงฺกมิลฺลสํมิ ฌมฺมเทสนายาติ.

หลักการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

- ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าได้รับสั่งกับภิกษุเหล่านั้นว่า
- “ภิกษุทั้งหลาย เราตถาคตพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์และของมนุษย์ แม้เธอทั้งหลายก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวงทั้งที่เป็นของทิพย์และของมนุษย์เช่นกัน เธอทั้งหลาย จงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ ขอจงอย่าได้ไปรวมทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะ ครบ บริสุทธ์บริบูรณ์ สัตว์ทั้งหลายจำพวกที่มีธูลีคือกิเลสในจักขุน้อยมีอยู่ เพราะ ไม่ได้ พัง ธรรม ย่อม เสื่อม ผู้รู้ทั่วถึง ธรรม จัก มี
- ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เพื่อแสดงธรรม”
- ทรงประทานแก่พระอรหันตชีณาสพ 60 รูป ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี ในปีทีหนึ่งแห่งการตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ หรือประมาณ 2588 ปีที่ผ่านมา นับเป็นพระพุทธปสาสนาในบายที่เป็นอมตะมาทุกยุคสมัย จวบจนกระทั่งปัจจุบัน

หลักในการประกาศพระศาสนา

- ๑) ก่อนทำงานต้องตัดบ่วง คือ กิเลสทั้งหยาบและละเอียดให้ได้
- ๒) จงเที่ยวจาริกไปเพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขของหมู่ชน เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์สุขของเทวดาและมนุษย์
- ๓) จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่ สุด ประกาศพรหมจรรย์ คือ ความสิ้นกิเลสอันเป็นจุดหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีทั้งหลักการและวิธีปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การเข้าถึงความสิ้นกิเลสให้บริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิง
- ๔) หมู่สัตว์ผู้มีปัญญา มีอยู่ ย่อมเสื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรม จะมีผู้รู้ธรรม
- ๕) จงแยกย้ายกันรูปละทิศทาง แมตถาคตเองก็จะไปอุรุเวลาเสนานิคมเพื่อแสดงธรรม

วัตถุประสงค์การเผยแพร่พระพุทธศาสนา

อรรถัตถะ

ปริตถะ

อุภยัตถะ

วันมาฆบูชา
ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3

www.dmc.tv

โอวาทปาติโมกข์

กาถาต้นฉบับ	คำแปล
๑ ขนฺติ ปรมํ ตโป ตีติกฺขา นิพฺพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา น หิ ปพฺพชิโต ปรุสฺมาตฺติ สมฺโม โหติ ปรี วิเรญฺยนฺโตฯ	๑ <u>ขันติ</u> คือความอดกลั้น เป็น<u>ตบะ</u>อย่างยิ่ง พระพุทธรเจ้าทั้งหลายกล่าวว่า <u>นิพพาน</u>เป็นบรมธรรม ผู้ทำร้ายผู้อื่น ไม่ชื่อว่า เป็น<u>บรรพชิต</u> ผู้เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ชื่อว่า เป็น<u>สมณะ</u>
๑ สพฺพปาปสฺส อภฺรณํ กุสลสฺสุปสมฺปทา สจิตฺตปริโยทปนํ เอตํ พุทฺธานสาสนํฯ	๑ การไม่ทำความชั่วทั้งปวง 1 การบำเพ็ญแต่ความดี 1 การทำจิตของตนให้ผ่องใส 1 นี่เป็นคำสอนของพระพุทธรเจ้าทั้งหลาย
๑ อนุปวาโท อนุปมาโต ปาติโมกฺเข จ สํวโร มตฺตตณฺณตา จ ภตฺตสฺมี ปนฺตณฺจ สยนาสนํ อริจิตฺเต จ อาโยโค เอตํ พุทฺธาน สาสนํฯ	๑ การไม่กล่าวร้าย 1 การไม่ทำร้าย 1 ความสำรวมใน<u>ปาติโมกข์</u> 1 ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร 1 ที่นั่งนอนอันสงัด 1 ความเพียรในอธิจิต 1 นี่เป็นคำสอนของพระพุทธรเจ้าทั้งหลาย

หลักการ 3 อุดมการณ์ 4 และวิธีการ 6

- พระพุทธพจน์คาถาแรก
- ทรงกล่าวถึงอุดมการณ์อันสูงสุดของพระภิกษุและบรรพชิตในพระพุทธศาสนานี้ อันมีลักษณะที่แตกต่างจากศาสนาอื่น อันอาจเรียกได้ว่า **อุดมการณ์ 4** ของพระพุทธศาสนา ได้แก่
- ความอดทนอดกลั้นเป็นสิ่งที่นักบวชในศาสนานี้พึงยึดถือและเป็นสิ่งที่ต้องใช้เมื่อประสบกับสิ่งที่ไม่ชอบใจทุกอย่างที่ต้องเจอในชีวิตนักบวช เช่น ประสงค์ร้อนได้เย็น ประสงค์เย็นได้ร้อน

- การมุ่งให้ถึงพระนิพพานเป็นเป้าหมายหลักของผู้ออกบวช มิใช่สิ่งอื่นนอกจากพระนิพพาน
- พระภิกษุและบรรพชิตในพระธรรมวินัยนี้(เช่น ภิกษุณี สามเณร สามเณรี สิกขมานา)ไม่พึงทำผู้อื่นให้ลำบากด้วยการเบียดเบียนทำความทุกข์กายหรือทุกข์ทางใจไม่ว่าจะในกรณีใด ๆ
- พึงเป็นผู้มีจิตใจสงบจากอกุศลวิตกทั้งหลายมีความโลภ โกรธ หลง เป็นต้น

- พระพุทธพจน์คาถาที่สอง
- ทรงกล่าวถึง "หลักการอันเป็นหัวใจสำคัญเพื่อเข้าถึงจุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนาแก่พุทธบริษัททั้งปวงโดยย่อ" หรือ **หลักการ 3** กล่าวกันเป็นเป็นการสรุปรวบยอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอันเป็นแนวทางที่พุทธบริษัทพึงปฏิบัติ ได้แก่

- การไม่ทำบาปทั้งปวง
- การทำกุศลให้ถึงพร้อม
- การทำจิตใจให้บริสุทธิ์

- มีผู้อธิบายว่าทั้งสามข้อนี้อาจอนุมานเข้ากับ ศีล สมาธิ และ ปัญญา

วันมาฆบูชา

วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

ปอดดอกบัวให้หัวใจของตนเอง และเพื่อ
แผ่เมตตาให้ผู้อื่น...ก็ขอให้ทำใจตั้งมั่น
ที่อุดมด้วยความรักที่แท้จริง และยิ่งใหญ่
ที่มีคุณลือประจักษ์อยู่...มากขึ้น และมากขึ้น

Daring By Internet Team
www.daring3.com

การไม่ทำ
บาปทั้งปวง

การทำ
กุศลให้ถึง
พร้อม

การทำ
จิตใจให้
บริสุทธิ์

- พระพุทธพจน์คาถาที่สาม
- หมายถึงวิธีการที่ธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาถือเป็นกลยุทธ์ พระภิกษุที่ออกเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งมีเป็นจำนวนมากให้ใช้วิธีการเหมือนกันเพื่อจะได้เป็นไปในแนวทางเดียวกันและถูกต้องเป็นธรรม ได้แก่ วิธีการทั้ง 6
- การไม่กล่าวร้าย (เผยแผ่ศาสนาด้วยการไม่กล่าวร้ายโจมตีดูถูกความเชื่อผู้อื่น)
- การไม่ทำร้าย (เผยแผ่ศาสนาด้วยการไม่ใช้กำลังบังคับข่มขู่ด้วยวิธีการต่างๆ)
- ความสำรวมในพระปาฏิโมกข์ (รักษาความประพฤติให้น่าเลื่อมใส)
- ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร (เสพปัจจัยสี่อย่างรู้ประมาณพอเพียง)
- ที่นั่งนอนอันสงัด (สันโดษไม่คลุกคลีด้วยหมู่คณะ)
- ความเพียรในอธิจิต (พัฒนาจิตใจเสมอมิใช่ว่าเอาแต่สอนแต่ตนเองไม่กระทำตามที่สอน)

ยุทธศาสตร์การเผยแพร่

- ชุนวูกล่าวว่า
 - “รู้เขารู้เรา รบร้อยครั้งชนะร้อยครั้ง”
 - (If you know others and know yourself, you will not be defeated in a hundred battles.)”

- ก่อนที่เราจะลงมือปฏิบัติการจริงต้องทำการวิเคราะห์สถานการณ์ ๔ ด้าน คือ **SWOT** ประกอบด้วย

๑. จุดแข็ง (S=Strength)

๒. จุดอ่อน (W=Weakness)

๓. โอกาส (O=Opportunity)

๔. สิ่งคุกคาม (T=Threat)

Strengths

Weaknesses

MY GOAL

Opportunities

Threats

- คุณสมบัติของผู้สอนหรือนักเผยแพร่
- ๑. **ปิโย** เป็นที่รักเป็นที่พอใจ ในฐานะเป็นที่สบายและสนิทสนม ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม
- ๒. **กรู** เป็นที่เคารพ ในฐานะประพฤติสมควรแก่ฐานะ ให้เกิดความรู้สึกรับรู้อย่างดี เป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย
- ๓. **ภาวนีโย** เป็นที่ยกย่อง ในฐานะทรงคุณคือความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอ ควรเอาอย่าง ทำให้ระลึกและเอ๋ยอ้างด้วยซาบซึ้งภูมิใจ

• คุณสมบัติของผู้สอนหรือนักเผยแผ่

- ๔. **วตฺตา จ** เป็นนักพูด รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี
- ๕. **วจนกฺขโม** เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ คือพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถาม คำเสนอแนะวิพากษ์วิจารณ์ อดทน ฟังได้ไม่เบื่อ ไม่ฉุนเฉียว
- ๖. **คมฺภีรญฺจ กถ กตฺตา** เป็นผู้พูดด้วยถ้อยคำลึกซึ้งได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป
- ๗. **โน จฏฺฐาเน นิชฺเช** ไม่ชักนไปในอฐานะ คือไม่แนะนำในเรื่อง
- เหลวไหล หรือชักงูไปในทางเสื่อมเสีย ๔

- สมาน งามสนิท ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ส่งสารที่พึงประสงค์ตามแนวแห่งพุทธะ ซึ่งได้ระบุถึงคุณสมบัติดังกล่าวที่เรียกว่า สัมปยุตธรรม ๗ ประการ ได้แก่
- **๑. ัมมัญญตา** เป็นผู้รู้ธรรมะคือหลักการ หลักความจริง เนื้อหาสาระของเรื่องที่จะสื่อสาร รู้แจ้งตลอดในทฤษฎีและปฏิบัติในศาสตร์และศิลป์ของตน
- **๒. อัถัญญตา** รู้จักเนื้อหาสาระ ความหมาย ความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ของสื่อสารแน่นอนชัดเจน (Coal oriented)
- **๓. อัถตัญญตา** รู้จักตนเอง รู้ว่าตนเองคือใคร มีความพร้อมหรือไม่พร้อมอย่างไร การรู้จักตนเองเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง เมื่อเรารู้จักตนเองดีแล้วจะนำไปสู่การยอมรับตนเอง (Self Acceptance) และจะเปิดเผยตนเอง (Self Disclosure) สามารถสื่อสารภายในตนได้อย่างดียิ่ง ผู้ที่สามารถสื่อสารภายในตนได้ดีจะเป็นผู้ที่สามารถรับรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์มีวิจารณญาณที่สุขุมรอบคอบ มีเหตุผล ทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

- **๔. มัตถัตถุญตา** รู้จักประมาณ รู้จักความพอดี เพราะการสื่อสารบางอย่างหากมากเกินไป ผู้รับสารรับไม่ได้ หากน้อยเกินไปก็ไม่เพียงพอ การรู้จักประมาณในการสื่อสาร(Frequency) คือไม่ส่งสารที่ซ้ำซากมากหรือน้อยเกินไป
- **๕. กาลัตถุญตา** รู้จักเวลา ผู้ส่งสารต้องรู้จักเวลาในการสื่อสารว่าเวลาไหนควรเวลาไหนไม่ควร หากผู้ส่งสารไม่รู้จักเวลาในการสื่อสารแม้ว่าจะเป็นการสื่อสารภายในตนการสื่อสารระหว่างบุคคล หรือการสื่อสารมวลชน นอกจากการสื่อสารนั้นจะไม่ประสบความสำเร็จแล้ว บางครั้งอาจจะมีข้อพิพาทหรือข้อบาดหมางใจตามมา
- **๖. ปริสัถุญตา** รู้จักชุมชนและสังคม ในทางนิเทศศาสตร์เรียกว่ากลุ่มผู้รับสารเป้าหมาย ผู้ส่งสารต้องรู้จักกลุ่มเป้าหมาย การสื่อสารจึงจะประสบความสำเร็จ ยิ่งรู้จักมากเท่าไร การสื่อสารก็ยิ่งมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น

- **๗. ปุคคโลปรัญญตา** รู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคลว่า ผู้รับสารแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง มีจิต มีอัธยาศัย มีศักยภาพในการรับสารมากน้อยเพียงใดการที่ผู้ส่งสารรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลได้นั้น ทำให้สามารถแยกแยะผู้รับสารได้นักวิชาการสื่อสารแถบตะวันตกได้จำแนกกลุ่มผู้รับสารเป้าหมายออกเป็น ๕ กลุ่ม ได้แก่กลุ่มที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง กลุ่มที่เห็นด้วย กลุ่มเป็นกลาง กลุ่มที่ไม่เห็นด้วย และกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนในทางพระพุทธศาสนาจำแนกกลุ่มเป้าหมายในการรับสารไว้ ๔ กลุ่มเปรียบเทียบเหมือนบัว ๔ เหล่า ได้แก่

- **๗.๑ กลุ่มบัวพั่นน้ำ** เมื่อได้รับแสงอาทิตย์จะแย้มบานทันที กลุ่มนี้เปรียบเสมือนผู้มีปัญญาเฉียบแหลมมีปัญญาดีแล้ว ไม่ต้องการเนื้อหาหรือการอธิบายอะไรมากมาย เพียงแต่ให้หัวข้อธรรมะก็สามารถรู้ได้กลุ่มนี้เพียงได้รับหัวข้อข่าวสารก็สามารถยังประโยชน์ตน และประโยชน์ผู้อื่นให้สำเร็จได้
- **๗.๒ กลุ่มบัวใต้ผิวน้ำ** เพียงรอวันจะโผล่พ่นน้ำขึ้นมารับแสงอรุณแล้วแย้มบานในวันรุ่งขึ้น เปรียบเสมือนผู้มีปัญญามากอยู่แล้วให้ข้อมูลข่าวสารเล็กน้อยก็จะเข้าใจยังประโยชน์ให้สำเร็จ

- **๗.๓ กลุ่มบัวที่อยู่กลางน้ำ** โอกาสที่จะโผล่ขึ้นมาพ่นน้ำเพื่อรับแสง อรอุณแล้วแยมบานกับการที่ปลาเต่ากัดกินเป็นอาหารมีเท่าๆ กัน เปรียบเสมือนกลุ่มคนที่มีเชื้อว์ปัญญาปานกลางหากประดับประดาดี ๆ โอกาสที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตก็มีมาก การสื่อสารกับเป้าหมายกลุ่มนี้ ต้องละเอียดอ่อน เนื้อหาต้องตรงประเด็นชัดเจนและถูกต้อง เพราะกลุ่มนี้ไม่ ยอมเปลี่ยนแปลงอะไรง่าย ๆ
- **๗.๔ กลุ่มบัวในโคลนตม** ที่ยังเป็นหน่อยังไม่ได้โผล่โคลนตมขึ้นมา โอกาสที่จะเป็นอาหารของเต่าของปลาก็มีมากที่สุด เปรียบเสมือนกลุ่มผู้รับ สารที่มีปัญญาที่บ่มเพาะด้วยอวิชชาคือความไม่รู้แจ้ง การสื่อสารกับกลุ่มนี้ผู้ ส่งสารต้องออกแรงมากจึงประสบความสำเร็จ บางครั้งอาจต้องเลิกรากันไป เฉย ๆ พระพุทธเจ้าได้ทรงใช้ญาณพิเศษทราบถึง ภูมิหลังตั้งแต่อดีตชาติจึง ช่วยกลุ่มนี้บรรลุนิพพานได้ กลุ่มนี้เป็นกลุ่มปทปรมผู้มีดมน้อยอย่างยิ่ง

คำถามประจำบท

- ๑. การเผยแพร่ตามหลักการของธรรมเนียมเทศ คืออะไร ความสำคัญของการเผยแพร่มีอะไรบ้าง
- ๒. จงอธิบายหลักการและวิธีการปฏิบัติในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา มาดู โดยยกตัวอย่างตอนส่งพระสาวก ๖๐ รูปไปประกาศพระศาสนา
- ๓. วัตถุประสงค์สำคัญของการเผยแพร่พระพุทธศาสนามีอะไรบ้าง และแต่ละอย่างมีวัตถุประสงค์สำคัญอย่างไร
- ๔. จงนำเอาหลักการ วิธีการ และอุดมการณ์ทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในโอวาทปาฏิโมกข์มาประยุกต์ใช้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันได้อย่างไร
- ๕. จงวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน มาดู
- ๖. คุณสมบัติของนักเผยแพร่ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีอะไรบ้าง จงยกตัวอย่างพระนักเผยแพร่ว่ามีผลงานโดดเด่นในปัจจุบัน มาดู ๑ ตัวอย่าง

วิชาธรรมนิเทศ

บทที่ ๓

การเขียนเพื่อการเผยแพร่

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

- ๑. บอกความเป็นมาของการเขียนเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้
- ๒. บอกความหมายของการเขียนเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้
- ๓. อธิบายความสำคัญของการเขียนเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้
- ๔. บอกแนวทางการศึกษาหลักการเขียนเพื่อการสื่อสารเชิงพุทธได้
- ๕. เปรียบเทียบองค์ประกอบของการเขียนตามหลักการเขียนทั่วไปกับการเขียนเชิงพุทธได้
- ๖. อธิบายพัฒนาการของการเขียนเชิงพุทธในแต่ละช่วงเวลาได้
- ๗. อธิบายลำดับชั้นงานเขียนเชิงพุทธหลังจากมีการสังคายนารวบรวมพระธรรมวินัยเป็นหมวดหมู่แล้วได้
- ๘. นำศิลปะการเขียนบทความในแต่ละลักษณะมาเป็นแนวทางในการเขียนเพื่อการเผยแผ่ได้
- ๙. นำตัวอย่างบทความที่ให้ไว้มาวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงส่วนประกอบที่สำคัญของการเขียนบทความเพื่อการเผยแผ่ได้

ขอบข่ายเนื้อหา

- ความหมายและความสำคัญของการเขียนเพื่อการเผยแพร่
- หลักการและองค์ประกอบของการเขียนเชิงพุทธ
- พัฒนาการของการเขียนเชิงพุทธ
- ศิลปะการเขียนบทความ
- ตัวอย่างบทความ

พระพุทธศาสนาได้กำเนิดขึ้นมาในชมพูทวีป หรือประเทศอินเดีย
ภายหลังจากที่เจ้าชายสิทธัตถะได้เสด็จออกผนวชจากศากยวงศ์ จุดมุ่งหมาย
ของพระองค์ ก็เพื่อแสวงหาทางหลุดพ้นจากความทุกข์ โดยเวลาแสวงหาความรู้
ถึง ๖ ปี ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ที่ทรงค้นพบทางหลุดพ้นจากความทุกข์
ทั้งปวง ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ก่อนพุทธศักราช ๔๕ ปี จึงได้พระนามว่า
พุทธะพระพุทธเจ้าได้ทรงอาศัยพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ในหมู่สัตว์
เสด็จจาริกไปเพื่อเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนที่ตรัสรู้แก่เวไนยสัตว์ทั้งหลาย
ในเบื้องต้นนั้น พระพุทธองค์ได้เสด็จไปแสดงธรรมจกักกัปปวัตตนสูตร
แก่หมู่ปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวันทำให้ปัญจวัคคีย์ได้ดวงตาเห็นธรรม
ตามที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอน ต่อจากนั้น ทรงแสดงธรรมแก่สกุลบุตรและสหาย
จึงทำให้บังเกิดมีพระอรหันตสาวก ในพระพุทธศาสนาจำนวน ๖๐ องค์
พระองค์ทรงส่งพระสาวกทั้งหมดไปเผยแผ่ธรรมะในที่ต่างๆ โดยไม่ซ้ำกัน
โดยพระพุทธโอวาทว่า

“จรต ภิกขเว จาริกัม พุทธนหิตาย พุทธนสฺสขาย

โลกานุกมฺปาย อตฺถาย หิตายสฺสขาย เทวมนุสฺसानัน”

ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่อนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย

จากพระพุทธโอวาทนี้เอง ถือเป็นกุญแจเปิดประตูสู่การเดินทาง เพื่อการเผยแผ่พุทธธรรมแก่พุทธบริษัททั้ง ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ช่วยกันทำหน้าที่ในการเผยแผ่และสืบทอดพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าให้แผ่ขยายไปทั่วทุกทิศรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีการสืบทอดและพัฒนาตามยุคตามสมัยจากพระศาสดามาสู่พระสาวกจากพระสาวกรุ่นต่อรุ่นมาแล้ว วิธีการเผยแผ่พุทธธรรมที่ได้รับการสืบทอดมาเรื่อยทำให้พระพุทธศาสนาได้แพร่ขยายเข้ามาสู่ประเทศไทย รูปแบบและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ในประเทศไทยก็ได้รับการสืบทอดและพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัยซึ่งวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ไทยถือเป็นรูปแบบ ที่ได้รับการพัฒนาในลักษณะต่างๆ ตามจุดประสงค์ทั้งในแง่การให้ความรู้และเพื่อโน้มน้าวใจเพื่อสร้างความเชื่อมั่นเข้าสู่ความเลื่อมใสศรัทธาในหลักธรรมคำสอน แล้วนำมาสู่การปฏิบัติให้บังเกิดผลตามความต้องการ

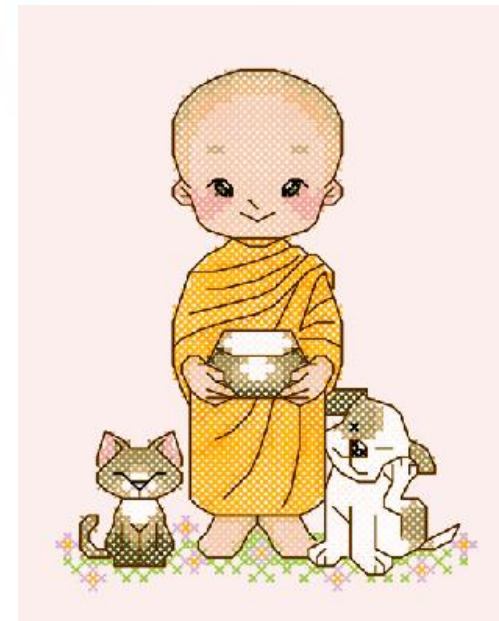

ความหมายของการเขียนเพื่อการเผยแพร่

- การบันทึกจดจาวจารึกเพื่อเปิดเผยสิ่งที่ดั่งามที่คน
ยังไม่วู้เห็นให้ไ้รู้ไ้เห็นโดยทั่วกัน ทั้งนี้มี
จุดมุ่งหมายเพื่อสื่อสารหลักธรรมคำสั่งสอนของ
พระพุทธเจ้าให้ปรากฏแก่ชาวโลก โดยมีตัวหนังสือ
หรือภาษาเขียนเป็นเครื่องมือในการสื่อ
ความหมาย

ความสำคัญของการเขียนเพื่อการเผยแพร่

- การจดจารึกหลักธรรมคำสั่งสอน
- การอธิบายหลักธรรมเป็นลายลักษณ์อักษร
- การจัดหมวดหมู่หลักธรรมคำสั่งสอน
- การบอกเล่าประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนา
- การอนุรักษ์และสืบต่ออายุพระศาสนา
- การพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มพูนสติปัญญา
- การแสดงออกซึ่งภูมิปัญญาของผู้เขียน
- การโน้มน้าวจิตใจของผู้รับสาร ให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมจรรยาอันดีงามตามหลักคำสอนของพระศาสนา

หลักการเขียนเชิงพุทธ

- เตรียมเสบียงทางปัญญา
- ศึกษาพระพุทธพจน์
- ดำรงตนอยู่ในธรรม
- เลือกสรรภาษาเพื่อการสื่อสาร
- ใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบ
- กำหนดขอบข่ายเนื้อหา
- ถ่ายทอดออกมาตามลำดับ
- พร้อมน้อมรับคำวิจารณ์

องค์ประกอบของการเขียนเชิงพุทธ

- ภาษา

- เนื้อหา

- รูปแบบการเขียน

	16 McNab Crescent, Hampton, NB E4D 2G0, June 1, 1999.
John Doyle, Public Works Department, Town of Hampton, Box 119, Hampton, NB E3D 2Y7.	
Dear John:	
I represent _____	
We are _____	
Please contact us _____	
Yours truly,	
Fred Bacon	
Fred Bacon	

ความแตกต่างระหว่างการเขียนทั่วไป กับการเขียนเชิงพุทธ

- เมื่อพิจารณาการเขียนเชิงพุทธควบคู่ไปกับการเขียนทั่วไป จะเห็นความแตกต่างกันในเชิงจุดมุ่งหมาย เพราะการเขียนเชิงพุทธมีจุดมุ่งหมายเพื่อการเผยแผ่คำสอนของพระศาสนา และอธิบายภาษาธรรมที่ยาก ลุ่มลึก ให้เข้าใจด้วยภาษาของชาวบ้าน ผู้เขียนจึงต้องมีความเข้าใจทั้งภาษาธรรมและภาษาชาวบ้านอย่างแตกฉาน

ขอบข่ายการเขียนเชิงพุทธ

- **ผู้เขียน หรือผู้ถ่ายทอดเนื้อหา** ควรปฏิบัติและพัฒนาตน ตามหลักพุทธ
วิธีในการสอน มีคุณธรรมจริยธรรม อดทนอดกลั้น รู้จักกาลเทศะ และ
สามารถใช้หลักนิเทศการสอนประกอบการอธิบายเนื้อหา โดยหลักการ
ศึกษาสืบค้น วิเคราะห์วิจัย รู้วิธีเข้าถึงจิตใจของผู้อ่าน และเป็นผู้มีความ
รอบรู้
- **เนื้อหาหรือหลักธรรม** ควรประกอบด้วย นิคคหพจน์ (ด้านลบ)
และปัคคหพจน์ (ด้านบวก) เพื่อให้ผู้อ่านสามารถพิจารณาแยกแยะได้ว่า
สิ่งใดดี สิ่งใดชั่ว มุ่งจูงใจผู้อ่านให้หาญกล้าร่ำเรียนเป็นปะโยชา
และเป็นความจริง

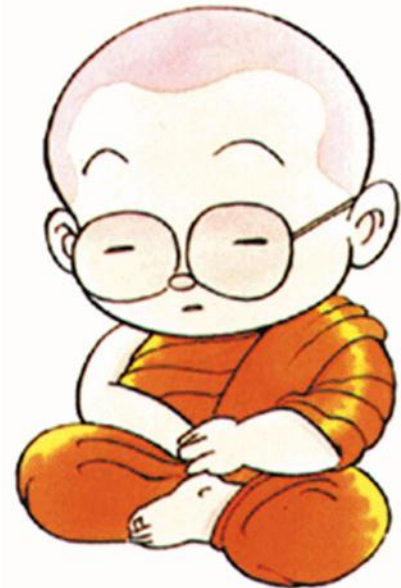
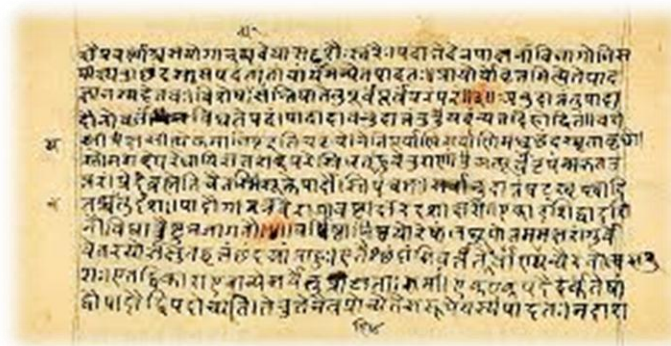
ขอบข่ายการเขียนเชิงพุทธ

- **ภาษา** ประกอบด้วยภาษาธรรม ได้แก่ ภาษาบาลี เป็นภาษาที่รักษาไว้ซึ่งพระพุทธพจน์ อันเป็นหลักของพระศาสนาและภาษาชาวบ้าน ได้แก่ ภาษาที่ผู้เขียนเลือกใช้ในการสื่อความกับผู้อ่าน เพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการอธิบายความ

ขอบข่ายการเขียนเชิงพุทธ

- **ผู้อ่าน หรือผู้รับสาร 'ได้แก่'** บุคคลผู้ควรแก่การรับรู้ธรรม
เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ผู้เขียนคาดหวังหรือกำหนด
จุดมุ่งหมายเพื่อการรับรู้เรื่องราวด้วยภาษาเขียน

รูปแบบการเขียนโดยทั่วไป

- ตำรา บทความทางวิชาการ มีลักษณะเนื้อหาที่ให้สาระความรู้ ข้อเท็จจริง ความคิด และความคิดเห็น
- สารคดี มีลักษณะเป็นความคิดเห็น ความเห็น ความรู้จินตนาการ
- บันเทิงคดี นวนิยาย เรื่องสั้น มีลักษณะเป็นจินตนาการ ความคิด และความเห็น

รูปแบบการเขียนเพื่อการเผยแพร่เชิงพุทธ

- ปัจจุบันได้กำหนดรูปแบบไว้ตามลำดับชั้น
ความสำคัญของแต่ละคัมภีร์ เช่น พระไตรปิฎก
อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา เป็นต้น

คุณภาพของงานเขียนเชิงพุทธ

- มีความชัดเจนแจ่มแจ้ง
- มีความกระชับรัดกุม
- มีน้ำหนัก ใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมต่อภาพพจน์ นึกภาพตามได้อย่างชัดเจน
- มีความเหมาะสมในด้านของภาษา
- มีความจริงใจ ตามความรู้สึกไม่เสแสร้ง

พัฒนาการของงานเขียนเชิงพุทธ

- การเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้วยวิธีมุขปาฐะ
- การเผยแพร่ตามน โยบาย หลักธรรมวิชัย
- พัฒนาการยุคสังคายนาพระธรรมวินัย
- พัฒนาการยุคการพิมพ์

ลำดับขั้นตอนของงานเขียนเชิงพุทธ

- พระไตรปิฎก
- อรรถกถา
- มุลฎีกา, ฎีกา
- อนุฎีกา
- คั่นถันตระ
- คัณฐี
- โยชนา
- สัททาวิเสส
- คัมภีร์แปล

ความหมายของบทความ (ARTICLE)

- ความเรียงที่เขียนขึ้นโดยอาศัยข้อมูลจากหลักฐานหรือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง มาเป็นแนวทางในการนำเสนอ
- ข้อเขียนซึ่งอาจจะเป็นรายงานหรือการแสดงความคิดเห็น มักตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ วารสาร สารานุกรม เป็นต้น
- หลักการเขียนเพื่อถ่ายทอดความรู้และการแสดงทัศนะผ่านงานเขียน

ความสำคัญของบทความ

- ช่วยสะท้อนปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม
- ช่วยกระตุ้นเตือนให้เกิดการระมัดระวังภัย
- ช่วยให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และสร้างมติมหาชน
- ช่วยนำเสนอผลงานวิจัยตามหลักวิชาการต่อสาธารณชน
- ช่วยให้แง่คิด คติสอนใจ ให้แนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของพระศาสนา

ศิลปะการเขียนบทความ

การเขียนบทความที่ดีถือว่าเป็นศิลปะของการถ่ายทอดอย่างหนึ่ง เพราะการจะทำให้คนทั่วไปอยากเข้าอ่านบทความ โดยอ่านแล้วก็ต้องเข้าใจในเนื้อหา และคล้อยตามจุดประสงค์ที่คนเขียนต้องการนั้น ต้องใช้ทักษะและเทคนิคในการเขียนกันพอสมควร อย่างไรก็ตาม การเขียนบทความที่ดีนั้น ไม่ใช่เรื่องยาก แต่ถ้าใครเป็นมือใหม่ก็ต้องใช้เวลาฝึกฝน เพราะว่ารูปแบบนี้ขึ้นอยู่กับความขยัน และทักษะในด้านภาษา ซะมากกว่าซึ่งเทคนิคการเขียนบทความ มีดังนี้

- ต้องเข้าใจว่า บทความที่จะเขียนนั้น มีจุดประสงค์ หรือ คอนเซ็ปต์อะไร
- ต้องรู้ลึก จนตกผลึกแห่งความคิด
- พาดหัว ให้โดนใจ และจับประเด็นให้อยู่หมัด
- ร้อยเรียงประโยคให้ดี
- โครงสร้างของบทความ

การอ่านเป็นการแปลความหมายของตัวอักษรที่อ่านออกมาเป็นความรู้ ความคิด และเกิดความเข้าใจเรื่องราวได้ตรงกับผู้อื่น ดังนั้นผู้อ่านจึงสามารถนำความรู้ ความคิด จากเรื่องราวที่อ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ การอ่านมีความสำคัญอย่างยิ่ง กล่าวคือ

- ☑ การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้ โดยเฉพาะในวัยศึกษาเล่าเรียน
- ☑ การอ่านเป็นเครื่องมือถ่ายทอดความรู้ ความคิด สืบทอดวัฒนธรรม
- ☑ ส่งเสริมให้ผู้อ่านมีความฉลาดเฉลียวมีความรอบรู้ กว้างไกล

โดยเฉพาะในโลกยุคไร้พรมแดน ความรู้ ความคิด วิชาการ เทคโนโลยีใหม่ๆ เกิดขึ้นอย่างมากมาย การอ่านมากยิ่งทำให้มีความรู้มาก มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล สามารถคิดค้น ประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ชีวิต

โครงร่างและส่วนประกอบการเขียนบทความ

- ชื่อเรื่อง
- ความนำ
- เนื้อเรื่อง
- สาระสำคัญ
- สรุป

ลักษณะเด่นของบทความ

- มีเรื่องราวจากข้อเท็จจริง
- มีความทันสมัยทันเหตุการณ์
- มีอิทธิพลต่อการสร้างกระแสสังคม
- มีความยาวกะทัดรัด พอสมควร
- มีหลักฐานอ้างอิง

โครงร่างและวิธีเขียนบทความ

- โครงร่างของบทความ
- ชื่อเรื่อง : น่าสนใจ ใช้ภาษาเหมาะสม สื่อถึงความคิดสำคัญของเรื่อง
- ความนำ : บอกความสำคัญของเรื่องที่จะเขียนอย่างกว้างๆ
- เนื้อหา : มีการลำดับความ แสดงความคิดเห็นเพียงเรื่องเดียว และแสดงรายละเอียดเฉพาะเรื่องเป็นประเด็นๆ ไป
- สาระสำคัญ : ใจความหลักหรือแนวคิดหลัก และใจความรองหรือแนวคิดเสริม
- บทสรุป : ทบทวนเนื้อหา แสดงคำตอบของประเด็นปัญหา
- เอกสารอ้างอิง : แสดงที่มาของข้อมูลประกอบการเขียนที่ถูกต้องเหมาะสมกับเนื้อหา

วิธีเขียนบทความ

- **การเขียนความนำ**

- ทักทาย เกิร่นนำ บอกกล่าวให้รู้ว่าจะเขียนเรื่องอะไร
- กล่าวนำทั่วไปก่อนที่จะวกเข้าเรื่องที่จะเขียน หรือใช้การกล่าวเจาะจงเข้าหาเรื่องที่จะเขียนโดยตรงเลยก็ได้
- เขียนให้น่าอ่าน ชวนติดตาม ให้เกิดความอยากรู้ อยากเห็น ทักทายให้ค้นหาคำตอบ
- ข้อสังเกต คือ อาจใช้วิธีการกล่าวคำถาม หรือยกสุภาษิต คำคม ประกอบเรื่องที่จะเขียน และไม่ควรเสียเวลากับการอ้ามกบมามากเกินไป

- **การเขียนเนื้อเรื่อง**

- ขยายความจากข้อมูลที่เกริ่นนำไว้ เพื่อให้ผู้อ่านมีความเข้าใจมากขึ้น
- เพิ่มเติมรายละเอียด ด้วยการอ้างเหตุผล สถิติข้อมูลเชิงสำรวจ การวิเคราะห์วิจัย ข้อเปรียบเทียบ หรือตัวอย่างประกอบเรื่อง
- เขียนให้มีความสัมพันธ์เป็นเรื่องเดียวกัน มีลำดับขั้นตอนไม่วกไปวนมา
- ข้อสังเกต คือ ไม่ควรเพิ่มเติมรายละเอียดมากเกินไปจนกระทบกรอบความคิดสำคัญของเรื่อง

- **การเขียนบทสรุป**

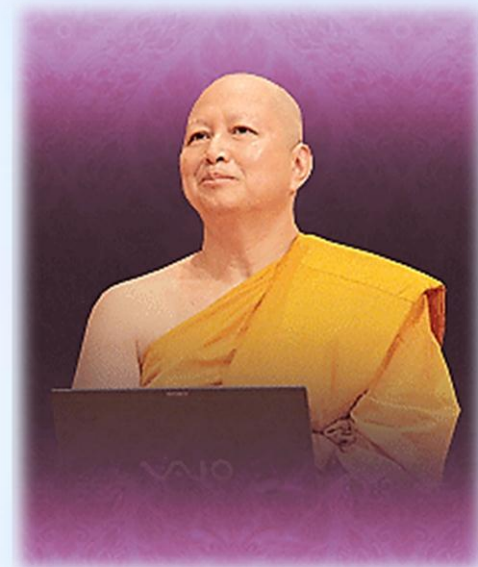
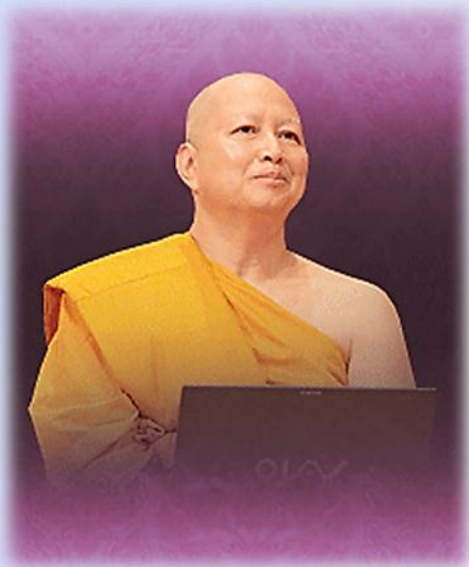
- ทบทวนสาระสำคัญของเรื่อง สรุปประเด็นปัญหาและเสนอวิธีการแก้ปัญหา
- ให้สติ ชี้นำให้เกิดความร่วมมือ ให้เห็นผิดชอบชั่วดี และมีวิจารณ์ญาณที่ดี
- ใช้คำถามที่ชวนให้ผู้อ่านคิดหาคำตอบ หรือกระตุ้นให้เกิดความชุกคิด
- แสดงความประสงค์ของผู้เขียน แนะนำประโยชน์ เน้นให้ความสำคัญของแนวคิดและความจำเป็นที่กล่าวถึง พร้อมทั้งระบุปัญหาอุปสรรคหรือข้อบกพร่องในเชิงปฏิบัติ

ตัวอย่างบทความ

- พระพุทธศาสนากับความสามานฉันท์
แห่งชาติ
- (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต))
- พระสงฆ์กับสื่อมวลชน : ใครเป็นเหยื่อใคร
- (พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตฺโต))

คำถามประจำบท

- ๑. จงอธิบายความเป็นมา และความหมายของการเขียนเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนามาดู
- ๒. ความสำคัญของการเขียนเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาคืออะไร จงอธิบาย
- ๔. หลักการเขียนเพื่อการสื่อสารเชิงพุทธคืออะไร องค์ประกอบสำคัญของการเขียนเพื่อการสื่อสารเชิงพุทธ คืออะไร
- ๕. หลักการเขียนทั่วไปกับการเขียนเชิงพุทธเหมือนกัน หรือแตกต่างกันอย่างไร จงอธิบาย
- ๖. จงอธิบายพัฒนาการของการเขียนเชิงพุทธในแต่ละช่วงเวลามาโดยสังเขป
- ๗. ลำดับชั้นงานเขียนเชิงพุทธหลังจากมีการสังคายนารวบรวมพระธรรมวินัยเป็นหมวดหมู่แล้ว มีอะไรบ้าง
- ความหมายและความสำคัญของการเขียนบทความคืออะไร
- ๘. องค์ประกอบของบทความมีอะไรบ้าง แต่ละองค์ประกอบมีหลักการเขียนอย่างไร จงอธิบาย
- ๙. สาระสำคัญของบทความเรื่อง “พระพุทธศาสนากับความสามานฉันท์แห่งชาติ” และเรื่อง “พระสงฆ์กับสื่อมวลชน : ใครเป็นเหยื่อใคร” คืออะไร และท่านจะนำเอาข้อคิดจากทั้งสองบทความนี้ไปใช้เป็นหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง

วิชาธรรมนิเทศ

บทที่ ๔

การพูดและการพัฒนาบุคลิกภาพในการพูด

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำบท

- บอกความเป็นมาของการพูดในที่ชุมชนได้
- อธิบายความหมายของการพูดในที่ชุมชนได้
- บอกความสำคัญของการพูดทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับการสื่อสารในชีวิตประจำวัน และการสื่อสารอย่างเป็นทางการในโอกาสต่าง ๆ
- อธิบายรูปแบบการพูดในที่ชุมชนได้
- บอกความหมายของบุคลิกภาพอันเนื่องด้วยองค์ประกอบทางกายภาพที่มีความสัมพันธ์กับสภาพนิสัยเฉพาะตนได้
- อธิบายความสำคัญอันเนื่องด้วยความแตกต่างระหว่างบุคคลและพฤติกรรมได้
- นำหลักการพัฒนาบุคลิกภาพในด้านการพูดไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงตนเองได้

ขอบข่ายเนื้อหา

- ความหมายและความสำคัญของการพูด
- หลักการพูดในที่ชุมชน
- รูปแบบการพูดในที่ชุมชน
- ความหมายและความสำคัญของบุคลิกภาพ
- กลไกการพัฒนบุคลิกภาพในการพูด

หลักการและวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น บุคลิกภาพทางการพูดเป็นเรื่องสำคัญ การมีบุคลิกภาพที่ดีเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในความสำเร็จของบุคคลเกือบทุกอาชีพ บุคลิกภาพเป็นคำที่ยอมรับ และใช้กันทั่วไป ความหมายของบุคลิกภาพที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้ ใช้กันในหลายความหมาย เป็นต้นว่า บุคลิกภาพในความหมายของรูปร่างหน้าตา ความหมายของการพัฒนาตนเอง หรือความหมายของลักษณะนิสัย อันได้แก่ ลักษณะร่าเริง ลักษณะก้าวร้าว เป็นต้น

เมื่อนักจิตวิทยาพูดถึงคำว่า “บุคลิกภาพ” จะหมายถึง ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ประจำตัวของบุคคลนั้น อันหมายถึงลักษณะที่ต่างกันของแต่ละบุคคล บุคลิกภาพของแต่ละบุคคลเป็นเอกลักษณ์ประจำตัวของบุคคลนั้น ๆ ฉะนั้นการที่จะอธิบายถึงบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล จึงหมายรวมไปถึงความสามารถ หมายถึง อารมณ์ และหมายถึง ประสบการณ์ต่างๆ ที่ทำให้บุคคลเป็นอยู่ในลักษณะที่เราพบเห็นปัจจุบัน

ความหมายของการพูด

การพูด คือ การถ่ายทอดความรู้ ความคิด ตลอดจนความรู้สึของผู้พูด ไปยังผู้ฟัง คำพูดจึงมีความสำคัญและถ้ารู้จักใช้ให้ถ้อยคำ จะมีพลังผลที่เกิดขึ้น ในด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านศาสนา ด้านการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ด้านการปกครอง ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ และในการสอน

ประเภทของการพูด

เราอาจแบ่งการพูดของมนุษย์ออกเป็น ๔ ประเภท คือ

๑. การพูดระหว่างบุคคล

๒. การพูดในกลุ่ม

๓. การพูดในที่ชุมนุมชน

๔. การพูดทางสื่อมวลชน

ความสำคัญของการพูด

การพูดเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้กิจการต่าง ๆ สำเร็จไปได้ด้วยดี ผู้มีความสามารถในการพูดจึงเป็นผู้มีอำนาจอยู่ในตัว ก่อให้เกิดผลดีในการดำเนินชีวิต ทั้งในด้านกิจการงานและด้านส่วนตัว

หลักการพูดในที่ชุมนุมชน

๑. จุดมุ่งหมายของการพูดในที่ชุมนุมชน

การพูดในที่ชุมนุมชน หมายถึง การสื่อสารความคิดจากผู้พูดไปยังผู้ฟัง โดยมีภาษาและอากัปกิริยาเป็นสื่อ เพื่อให้บังเกิดผลตามที่ผู้พูดต้องการ

- ❖ เพื่อให้ข่าวสารความรู้ เป็นการพูดแบบเสนอข้อเท็จจริง โดยไม่มุ่งหมายที่จะเปลี่ยนทัศนคติของผู้ฟัง แต่เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้ฟัง
- ❖ เพื่อความบันเทิง เป็นการพูดเพื่อให้ผู้ฟังสนุกสนานครึกครื้น มักเป็นการพูดหลังอาหาร ซึ่งจัดขึ้นเพื่อเป็นการพักผ่อน
- ❖ เพื่อชักจูงใจ คือ การพูดที่มุ่งหวังให้ผู้ฟังเปลี่ยนใจเห็นคล้อยตามผู้พูด โดยใช้การเร้าอารมณ์เป็นที่ตั้ง

๒. การวิเคราะห์ผู้ฟังเพื่อเตรียมเนื้อหา

การวิเคราะห์ผู้ฟัง คือ การพูดที่พยายามให้ผู้ฟังสนใจ เข้าใจ และประทับใจ จากการพูดนั้น ๆ

- ❖ ความสนใจ จะเกิดได้เพราะผู้พูดได้เตรียมตัวเป็นอย่างดี กล่าวคือ สนใจที่จะรับฟังเพราะเตรียมพูดมาดี และสนใจที่จะรับฟังจนจบเรื่องเพราะเตรียมเนื้อหาให้ดี
- ❖ ความเข้าใจ การเรียกร้องให้คนสนใจฟังเท่านั้นยังไม่เป็นการเพียงพอ จะต้องให้ผู้ฟังเข้าใจด้วย ซึ่งกระทำได้โดยการเตรียมเนื้อเรื่อง การใช้ถ้อยคำ การเรียบเรียงประโยคที่ง่ายต่อการเข้าใจ เป็นต้น
- ❖ ความประทับใจ คือ ความเข้าใจที่ชัดเจน จนมองเห็นภาพ ซึ่งทำได้โดยใช้คำคม ข้อความที่ลึกซึ้งกินใจ คำรุนแรงที่เหมาะสม ตลอดจนอุปมาอุปไมยต่างๆ เป็นต้น

หลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์ผู้ฟัง

๑. ปริมาณของผู้ฟัง
๒. อายุ เพศ และวัยของผู้ฟัง
๓. อาชีพ หรือหน้าที่การงานของผู้ฟัง
๔. ความเชื่อและศาสนาของผู้ฟัง

๓. การวางโครงเรื่องในการพูด

๑. คำนำ
๒. เนื้อเรื่อง
๓. บทสรุป

๔. ข้อควรศึกษาเกี่ยวกับการพูด

๔.๑ ปฏิสันถาร หมายถึง การต้อนรับแขกผู้มาถึงถิ่น, อากาการเครื่องเพื่อแผ่ การต้อนรับปราศรัย มี ๒ ประการ ได้แก่

๑. อามิสปฏิสันถาร ได้แก่ การต้อนรับด้วยสิ่งของ เช่นให้ข้าวปลาอาหารน้ำดื่มหรือแม้แต่การให้พักอาศัย ให้ที่อยู่อาศัยโดยสมควรแก่แขกผู้มาเยือนถึงถิ่น อย่างที่ท่านกล่าวไว้ว่า “เป็นธรรมเนียมไทยแท้แต่โบราณใครมาถึงเรือนชานต้องต้อนรับ”

๒. ัมมปฏิสันถาร เป็นการปฏิสันถารโดยธรรม ได้แก่การกล่าวธรรมะให้ฟังหรือแนะนำในทางธรรม สดเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ทรงแสดงพระมติเอาไว้ว่า “ได้แก่การต้อนรับโดยสมควรแก่ฐานะของแขกผู้มา ว่าใครควรจะถูกขียนรับ ใครควรจะให้ไหว หรือใครควรจะไปต้อนรับถึงที่ใดใดแขกเป็นคนชั้นสูงหรือเป็นคนสามัญก็พึงต้อนรับให้สมควรแก่ฐานะ การปฏิสันถารจึงจะไม่เสีย

การวะ ๖

๔.๒ การวะ หมายถึง ความเคารพยกย่องเชิดชู ให้ความสำคัญแก่สิ่ง
ที่เคารพ มี ๖ อย่างคือ

๑. มีความเคารพในพระพุทธเจ้า

๒. มีความเคารพหนักแน่นในพระธรรม

๓. มีความเคารพแก่กล้าในพระสงฆ์

๔. มีความเคารพในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

๕. มีความเคารพในความประมาท มีสติรอบคอบ

๖. มีความเคารพในการปฏิสังขาร คือ การต้อนรับปราศรัย

หลักธรรมทั้ง ๖ อย่างนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความไม่เสื่อมแห่งภิกษุ

๔.๒ การสัสมโหมทนียกถา

สัสมโหมทนียกถา แปลว่า ถ้อยคำอันเป็นที่บันเทิงใจ, คำพูดที่ทำให้
ประทับใจ เรียกว่า อนุโหมทนากถา ก็ได้

สัสมโหมทนียกถา ใช้เรียกการที่ภิกษุพูดแสดงความขอบคุณหรือกล่าวถึง
ประโยชน์และอานิสงส์ของความดีหรือบุญกุศลที่ท่ายกทายิกาได้ทำ
เช่น ถวายอาหาร สร้างกุฏิ สร้างหอระฆังไว้ในพระพุทธศาสนา

หลักการสำคัญในการสัมโมทนิยกถา

เทศธ ภิกขเว ฐมมํ อาทิกถุยาณํ มชฺฌเมกถุยาณํ

“จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด”

แนวพระพุทธพจน์ที่ตรัสประทานไว้ในการสัมโมทนิยกถา คือ การปรารธการทำบุญ การประกอบกรรมดี ดังที่แสดงไว้ใน บุญกิริยาวัตถุ ๓

๑. ทำบุญด้วยการให้ (ทานมัย) คือ การแบ่งปันสิ่งของ แก่คนอื่น ด้วยความเต็มใจ เป็นการเสียสละ

๒. ทำบุญด้วยการรักษาศีล (ศีลมัย) คือ เป็นการสำรวมกายและวาจา โดยอ่อนน้อมถ่อมตน มีวาจาสุภาพ

๓. ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา (ภาวนามัย) คือ การฝึกอบรมจิตให้สงบ และเกิดปัญญา ไม่ถูกโมหะครอบงำ คิดแต่เรื่องดีที่เป็นกุศล เป็นการสำรวมจิตใจ เพื่อกำจัดกิเลส

๔.๓ สัมมาวาจา

พาสุจจณฺจ สิปปญฺจ วินโย จ สุสิกฺขิตฺ

สุภาสิตา จ ยา วาจา เอตมฺมงฺกฺลมฺตฺตมํ

ภิกษุทั้งหลาย การกล่าวชอบเป็นอย่างไร คือ การงดเว้นจากการพูดเท็จ งดเว้นจากการพูดส่อเสียด งดเว้นจากการพูดคำหยาบ งดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ การงดเว้นดังกล่าวเรียกว่า การกล่าวชอบ

การกล่าวชอบในความหมายที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ คือ เจตนางดเว้นจากการกล่าว “มิจฉาวาจา”

องค์ธรรมในกลุ่ม ธรรมชั้น

ธรรมชั้น แปลว่า กองธรรม หรือ หมวดธรรม ท่านจำแนกไว้ ๓ ประการ คือ

๑. สीलชั้น ได้แก่ การที่บุคคลทำกายวาจาให้เรียบร้อย ปราศจากวิติกมโทษ คือ โทษที่จะก้าวล่วงได้ทางกาย และทางวาจา เพื่อกำจัดเสียซึ่งความโหดร้ายหยาบคายทางกายและทางวาจา

๒. สมาธิชั้น ได้แก่ บุคคลผู้รักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย ย่อมไม่หวาดหวั่น ครั่นคร้าม สะทกสะท้านต่อภัยอันตรายต่างๆ มีจิตตั้งแน่วแน่เป็นหนึ่งเพื่อกำจัดปริยฎฐานกิเลส คือ กิเลสภายนอกที่กลุ่มรมจิตอยู่

๓. ปัญญาชั้น ได้แก่ เมื่อบุคคลกำจัดกิเลสภายนอกที่กลุ่มรมจิตได้แล้ว พิจารณาไปก็จะเกิดปัญญากำจัดอนุสัย คือกิเลสอย่างละเอียดที่นอนเนื่องอยู่ในชั้นธัตถนดานให้หมดสิ้นไป และปัญญานั้นแหละ ช่วยให้เห็นทางถูกทางผิดได้ด้วย

๔.๔ รูปแบบของการพูดในที่ชุมนุมชน

๑. การพูดแบบเป็นทางการ เป็นการพูดในโอกาสที่เป็นพิธีรีตอง เป็นงานเป็นการ ต้องการความแน่นอนและการเตรียมการจนหาข้อบกพร่องไม่ได้หรือได้น้อยที่สุด มักเป็นการพูดในงานพิธีการต่างๆ เช่น การกล่าวรายงาน การกล่าวเปิดพิธี การกล่าวคำปราศรัยในโอกาสอันสำคัญ ฯ ผู้พูดในโอกาสเช่นนี้ ควรยึดถือความสุภาพเรียบร้อยและมารยาทอันดีงามทั้งในการพูดและบุคลิกภาพ

รูปแบบของการพูดในที่ชุมนุมชน

๒. การพูดแบบไม่เป็นทางการ การพูดในที่ชุมนุมชนที่เราเห็นกันอยู่เสมอๆ ส่วนใหญ่เป็นการพูดแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งมีบรรยากาศความเป็นกันเองในระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ไม่ว่าจะเป็นด้วยอารมณ์ขัน ลีลาการพูด หรือการวางตัวของผู้พูด การพูดแบบนี้ผู้พูดอาจเปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีบทบาทมากขึ้น โดยการแสดงความคิดเห็นหรือซักถาม เช่น การอภิปราย การสอน เป็นต้น

การกล่าวสุนทรพจน์

สุนทรพจน์ หมายถึง คำพูดที่ดังกาม ไพเราะจับใจ การพูดสุนทรพจน์ มักมีในพิธีสำคัญ เช่น พิธีต้อนรับแขกเมืองคนสำคัญ พิธีได้รับตำแหน่งสำคัญ เช่น นายกรัฐมนตรี ประธานาธิบดีหรือกล่าวในงานฉลองระลึกถึงบุคคลสำคัญ วันสำคัญ ระดับชาติ หรือเป็นการกล่าวในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อสร้างสรรค์ จรรโลงใจ เป็นคำพูดที่แสดงความสามารถดีในทางการเมือง การกล่าวสุนทรพจน์เป็นเรื่องสำคัญยิ่ง มักได้รับการยกย่องว่าเป็นการพูดชั้นยอด

หลักสำคัญในการกล่าวสุนทรพจน์

๑. หัวข้อเรื่อง
๒. เนื้อหาที่พูด
๓. การลำดับความ
๔. การสรุปความ

การปาฐกถา

ปาฐกถา คือ การพูดที่บุคคลคนเดียว แสดงถึงความรู้ความคิดเห็นของตนเองให้ผู้ฟังจำนวนมาก เป็นการพูดแบบบรรยาย หรืออธิบายขยายความให้ผู้ฟังได้เข้าใจในเรื่องที่พูดอย่างแจ่มแจ้ง ดังนั้นผู้พูดจึงเป็นบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านต่าง ๆ อย่างเชี่ยวชาญ การพูดปาฐกถาอาจจะเป็นการพูดเกี่ยวกับวิชาการก็ได้ หรือเป็นความรู้ทั่ว ๆ ไปก็ได้ แต่จะต้องมีการกำหนดหัวข้อเรื่องที่จะพูดไว้ล่วงหน้า ผู้ฟังอาจเป็นผู้กำหนดหัวข้อหรือผู้พูดกำหนดเอง

ลักษณะการพูดปาฐกถาไม่ใช่พูดสอนหรือบรรยายในห้องเรียน แต่เป็นการพูดให้ผู้ฟังรู้เรื่องต่าง ๆ ในลักษณะการให้ความคิดเห็น การเสนอแนะ และการบอกเล่าเรื่องสำคัญ ผู้พูดจะต้องเตรียมตัวมาอย่างดี พูดตรงกับหัวข้อเรื่องที่กำหนดให้ พูดอย่างตรงไปตรงมา และมีหลักฐานอ้างอิงให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและสมเหตุสมผล

หลักสำคัญการปาฐกถา

๑. พูดให้ตรงเรื่อง
๒. มีเนื้อหาที่มีสาระพอสมควร
๓. เน้นเนื้อหาที่ช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ฟัง
๔. มีทักษะการพูดที่สามารถทำให้ผู้ฟังมีอารมณ์ผ่อนคลายไม่ตึงเครียด
๕. จัดเตรียมเนื้อหาการพูดตรงตามหลักสากล

การอภิปราย

การอภิปราย แปลว่า การพูดจากัน หรือ ปรึกษาหารือกัน

การอภิปราย คือ บุคคลกลุ่มหนึ่งที่มาพูดจาร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิด ทรรศนคติ หรือเพื่อพิจารณาในปัญหาด้านใดด้านหนึ่งแล้วหาข้อยุติ หรือหาข้อสรุปของปัญหานั้น

หลักสำคัญของการอภิปราย

๑. เพื่อเสนอปัญหาหรือเรื่องบางอย่าง
๒. ให้คนกลุ่มหนึ่งมาร่วมแสดงความคิดเห็น
๓. ผู้ร่วมอภิปรายเสนอข้อเท็จจริง
๔. หาข้อยุติของปัญหาหรือเรื่องดังกล่าว
๕. ให้ข้อคิดดังกล่าวแก่ผู้ฟัง

การสัมมนา

การสัมมนา หมายถึง การประชุมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่กำหนดขึ้นมา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น โดยข้อมูลต่างๆ จะถูกรวบรวมนำมาใช้ วิเคราะห์ร่วมกัน ซึ่งผลจากการสัมมนาจะนำมาซึ่งข้อสรุปแนวทางในการแก้ไข ปัญหา

หลักสำคัญของการสัมมนา

๑. หัวข้อ และเนื้อหา ที่จะสัมมนา
๒. วัตถุประสงค์ในการสัมมนา เช่น แก้ไขปัญหา ,แบ่งปันความรู้ ,ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นต้น
๓. รูปแบบการสัมมนา เช่น การฟังข้อมูลจากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ แล้วร่วมกันทำ workshop ,หรือการร่วมกันระดมสมองคิดในกลุ่ม เป็นต้น
๔. ผู้เข้าร่วมสัมมนา ขึ้นอยู่กับรูปแบบการสัมมนา จะประกอบไปด้วย
 - วิทยากร หรือ ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่จัดสัมมนา
 - ผู้ควบคุมการสัมมนา หรือ พิธีกร
 - ผู้เข้าร่วมการสัมมนา ซึ่งมีทั้งผู้เข้ารับชมรับฟัง หรือที่ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรูปแบบการสัมมนา
๕. วันเวลา และสถานที่จัดสัมมนา

การโต้วาที

การโต้วาที คือ การอภิปรายโดยผู้อภิปรายใช้วาทศิลป์ของตน
โน้มน้าวใจผู้ฟังคล้อยตามและใช้เหตุผลหักล้างเอาชนะฝ่ายตรงข้าม

หลักสำคัญของการไต่वाที่

๑. ผู้ไต่वाที่ ประกอบด้วย ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายเสนอและฝ่ายค้าน แต่ละฝ่ายจะมีหัวหน้าฝ่ายละ ๑ คน และมีลูกทีมฝ่ายละ ๒-๓ คน
๒. ญัตติ คือ หัวข้อในการไต่वाที่
๓. ประธานหรือผู้ดำเนินการไต่वाที่
๔. ผู้จับเวลา ส่วนใหญ่ประธานเป็นผู้จับเวลาเอง
๕. กรรมการตัดสิน อาจมีผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการ หรือฟังจากเสียงปรบมือของผู้ฟัง
๖. ผู้ฟัง

๔.๕ ความหมายของบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพ หมายถึง สภาพนิสัยจำเพาะคน เกี่ยวข้องกับส่วนต่างๆ ของบุคคล ที่รวมกันเป็นตัวบุคคลนั้น ทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากบุคคลอื่น และส่วนต่างๆ นั้นได้แก่ อุปนิสัย นิสัยใจคอ ความสนใจ วิธีการปรับตัว ทัศนคติ โครงสร้างทางร่างกาย เป็นต้น

ความสำคัญของบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ ทั้งในด้านส่วนตัวและด้านการงาน ผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดีเป็นที่ชื่นชอบของคนโดยทั่วไป ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในด้านต่างๆ ของชีวิต

อีกทั้งได้ได้รับความร่วมมือจากบุคคลอื่นได้มากขึ้น และเมื่อมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลดีก็ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพให้ดียิ่งขึ้นเรื่อยๆ บุคคลที่มีบุคลิกภาพดีมักจะประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เพราะมีความเชื่อมั่นในตนเอง จึงทำให้มีโอกาสมากกว่าผู้อื่น ตลอดจนรู้วิธีที่จะปรับตัวให้เข้ากับคนเหล่านั้นได้

แนวทางการศึกษาในด้านบุคลิกภาพ

๑. การยอมรับข้อแตกต่างระหว่างบุคคล
๒. การเป็นแบบอย่างของการประพฤติดีงาม
๓. การแสดงออกทางอารมณ์
๔. การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง
๕. การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น
๖. การยอมรับของกลุ่ม
๗. ความสำเร็จ

๔.๖ หลักการพัฒนาบุคลิกภาพในการพูด (บุคลิกภาพภายนอก)

๑. การแต่งกาย เป็นการแสดงออกทางด้านหนึ่งทางจิตใจเกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึก เจตคติ รสนิยมของแต่ละบุคคล การรู้จักการแต่งกายที่ดีให้เหมาะสมกับกาลเทศะ มีความสะอาดเรียบร้อย เหมาะสมกับรูปร่าง จึงเป็นการแสดงออกถึงจิตใจที่ดี มีพื้นฐานการอบรมมาเป็นอย่างดีจากครอบครัว และสถาบันการศึกษา นอกจากนี้ยังแสดงออกถึงความมีระเบียบ
๒. การมองบุคคล จะต้องใช้สายตาแสดงความเป็นมิตร ความมีเมตตา ความสุภาพ ซึ่งบุคคลที่พบเห็นก็จะแสดงความเป็นมิตรและให้การต้อนรับ
๓. การพูด เป็นการติดต่อสื่อสาร สื่อความหมายได้ดีที่สุด การพูดให้ผู้อื่นฟัง เกิดความรู้สึกที่ดี มีความเข้าใจ และมีความสบายใจ ผู้พูดจึงต้องรู้จักศิลปะในการพูด รู้จักสภาวะของผู้ฟัง สามารถพูดชนะใจผู้ฟังได้

๔. การเดิน ควรจะเดินให้ดูแล้วสง่างาม กล่าวคือ เดินตัวตรง รู้จักจังหวะในการเดิน เดินอย่าให้มีเสียงดัง
๕. การยืน ควรยืนให้ดูมีลักษณะสวยงาม กล่าวคือ ยืนตัวตรง แขนวางลงข้างตัวตามธรรมชาติ การยืนจะต้องระวังไม่คำศีรษะของบุคคลอื่น
๖. การนั่ง ในขณะที่นั่งบนเก้าอี้ ควรจะดำรงมกิริยาอาการให้มาก มองดูแล้วให้เห็นว่ามีคุณภาพ เช่น นั่งตัวตรง หักเข้าแนบชิดกัน
๗. การไอหรือจาม จะต้องระมัดระวังให้มาก เมื่อจะไอหรือจาม จะต้องรู้จักใช้ผ้าเช็ดหน้าปิดปากหรือปิด
๘. การรับประทานอาหาร ในขณะที่ร่วมโต๊ะอาหาร ผู้ชายต้องให้เกียรติผู้หญิง โดยเชิญรับประทานอาหารและช่วยบริการตัดอาหารที่อยู่ไกลให้
๙. การหยิบของหรือสิ่งต่างๆ ไม่ควรเอื้อมมือหยิบผ่านหน้าหรือคร่อมศีรษะบุคคลอื่นที่อยู่ข้างหน้า จะต้องร้องขอด้วยคำพูดที่มีสุภาพ

(บุคลิกภาพภายใน)

๑. ความรอบรู้
๒. ความเชื่อมั่น
๓. ความคิดริเริ่ม
๔. ความจริงใจ
๕. รู้จักควบคุมอารมณ์

ลักษณะของบุคลิกภาพที่ดี

๑. รูปร่าง หน้าตา
๒. การแต่งกาย
๓. อิริยาบถต่าง ๆ
๔. แสดงตนได้เหมาะสมกับสถานภาพ
๕. การแสดงออกทางอารมณ์
๖. อุปนิสัย

คุณธรรมของนักพูด

๑. มีความเชี่ยวชาญและมีความชำนาญในสิ่งที่พูด
๒. รู้กาลเทศะ ในการพูด
๓. มีความประพฤติดีงาม
๔. มีวิสัยทัศน์กว้างไกล
๕. มีความคิดสร้างสรรค์
๖. มีสติสัมปชัญญะ
๗. เป็นกัลยาณมิตร
๘. ให้ข้อมูลที่เป็นจริง

วิชาธรรมนิเทศ

บทที่ ๕

การเทศน์

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

- ❖ บอกความเป็นมาของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการเทศน์ได้
- ❖ อธิบายความหมายของการเทศน์ตามรูปศัพท์และเชิงวิชาการได้
- ❖ วิเคราะห์ความสำคัญตามรูปศัพท์ตั้งแต่ครั้งพุทธกาลและความสำคัญในการเผยแผ่ได้
- ❖ บอกหลักและจุดมุ่งหมายของการเทศน์ได้
- ❖ จัดวางโครงเทศน์ตามตัวอย่างการเทศน์ได้
- ❖ อธิบายการเทศน์แต่ละรูปแบบได้
- ❖ บอกความเป็นมาและคุณค่าของการเทศน์มหาชาติได้
- ❖ บอกคุณสมบัติของนักเทศน์ได้

ขอบข่ายเนื้อหา

- ❖ ความหมายและความสำคัญของการเทศน์
- ❖ หลักการเทศน์
- ❖ รูปแบบการเทศน์
- ❖ การเทศน์มหาชาติ
- ❖ คุณสมบัตินักเทศน์

ความหมายของการเทศน์

เทศน์ แปลว่า การแสดง การชี้แจง การชี้ให้เห็นแจ้ง

การเทศน์ หมายถึง การถ่ายทอดธรรม อันเป็นคำสั่งสอนทางศาสนาด้วยการแสดงชี้แจงให้ฟัง เป็นการเผยแผ่ศาสนาแบบหนึ่งที่ใช้กันมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล

การเทศน์ในสมัยพุทธกาลไม่มีพิธีการแต่อย่างใด เพียงผู้แสดงนั่งอยู่ในสถานที่สมควรและผู้ฟังมีลักษณะตั้งใจฟังก็สามารถแสดงได้ คนไทยมักจะเข้าใจว่าเป็นพิธีกรรม การสอนที่เป็นทางการ เน้นพิธีการ และมีรูปแบบตายตัวที่ผู้เทศน์ไม่สามารถใช้ลูกเล่น หรือใช้อุปกรณ์ เช่น ภาพหรือสื่อประสมมาใช้เพื่อประกอบการเทศน์ได้

การเทศน์

แบ่งได้ ๒ อย่าง คือ

๑. ปุคคลาธิษฐานเทศน์นา

คือ การเทศนาที่มีบุคคลเป็นที่ตั้ง

๒. ธรรมาธิษฐานเทศน์นา

คือ การเทศนาที่มีธรรมเป็นที่ตั้ง

การเทศนานั้น อาจมีลักษณะลีลาต่างกันไปบ้างตามแต่อุปนิสัยของแต่ละบุคคล สำหรับพระพุทธเจ้าแล้วบางครั้งจะทรงใช้คาถาประพันธ์หรือร้อยแก้วธรรมดาในประเทศไทยการเทศน์กลายเป็นส่วนประกอบสำคัญในพิธีกรรมต่างๆ ของชาวไทยมาช้านาน เช่น วันขึ้นบ้านใหม่ วันแต่งงาน ไปจนถึงงานศพ และมีข้อปลีกย่อยในการประกอบพิธีกรรมมากมาย เช่น ต้องมีการอาราธนาศีลอาราธนาธรรม การจุดเทียนส่องธรรม เป็นต้น

พระสงฆ์ไทยแต่โบราณก็มีการดัดแปลงโดยเพิ่มทำนองให้น่าสนใจ เรียกว่า เทศน์แหล่ ปัจจุบันอาจแบ่งการเทศน์พิธีกรรมของพระสงฆ์ในประเทศไทย ตามจำนวนผู้เทศน์ได้เป็น เทศเดี่ยว (เทศน์รูปเดียว) และเทศน์สองธรรมมาสน์ขึ้นไป (ปฐกา-วิสาขนา) คำว่า เทศน์ หรือการเทศน์แบบพิธีการ

ความสำคัญของการเทศน์

การฟังเทศน์ฟังธรรมอยู่อย่างสม่ำเสมอ เป็นการกระทำที่พระพุทธองค์ทรงยกย่องว่าเป็นมงคลอย่างยิ่ง เพราะว่าการฟังเทศน์ฟังธรรมเป็นสิ่งที่สำคัญแก่จิตใจ ถ้าเปรียบเทียบกับจิตใจเป็นต้นไม้ ธรรมะก็เป็นเหมือนกับน้ำ ถ้าต้นไม้นี้มีน้ำหล่อเลี้ยงอยู่เสมอ ต้นไม้ก็จะไม่เฉาตาย แต่จะเจริญเติบโตเป็นต้นไม้ใหญ่ไปในที่สุด โดยมีน้ำเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงจิตใจก็เช่นกัน จะมีความสุข มีความเจริญได้ก็ต้องมีธรรมะ แสงสว่างแห่งธรรมเป็นเครื่องนำพาไป เพราะว่าชีวิตเปรียบเหมือนกับการเดินทาง จุดหมายปลายทางคือความสุขความเจริญ ไม่มีใครอยากจะไปสู่ที่มีแต่ความทุกข์ มีแต่ความเสื่อมเสีย ทุกคนอยากจะมีแต่ความสุขความเจริญด้วยกันทั้งนั้น แต่เหตุที่ทำให้คนเราไม่สามารถไปถึงจุดหมายปลายทางนั้นได้

หลักการสอนของพระพุทธเจ้า

มี ๓ อย่าง คือ

๑. อภิญญาชั้นเทศนา

คือ การแสดงธรรมด้วยความรู้ยิ่ง

๒. สมิทานชั้นเทศนา

คือ การแสดงธรรมให้เหตุผลจริงไม่เลื่อนลอย

๓. สัพปาฏิหาริย์ชั้นเทศนา

คือ การแสดงธรรมให้ผลเห็นจริงได้ผลเป็นอศจรรย์

จุดมุ่งหมายหรือแนวทางการเทศน์

มี ๓ อย่าง คือ

๑. เทศนาธรรมด้วยความรู้ยิ่ง
๒. เทศนาธรรมอย่างมีเหตุมีผล
๓. เทศนาธรรมด้วยหลักธรรมที่เห็นจริง

ปัจจัยเกื้อหนุนการเทศน์

บุญ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นในจิตใจแล้วทำให้จิตใจใสสะอาด ปราศจากความเศร้าหมองขุ่นมัว ก้าวขึ้นสู่ภูมิที่ดี เกิดขึ้นจากการที่ใจสงบ ทำให้เลือกคิดเฉพาะสิ่งที่ดี ที่ถูก ที่ควร ที่เป็นประโยชน์ แล้ว พุคดี ทำดีตามที่คิดนั้น แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ประการ

๒. บุญตามกาล

บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ประการ

๑. บุญสำเร็จได้ด้วยการบริจาคทาน (ทานมัย)
๒. บุญสำเร็จได้ด้วยการรักษาศีล (ศีลมัย)
๓. บุญสำเร็จได้ด้วยการภาวนา (ภาวนามัย)
๔. บุญสำเร็จได้ด้วยการประพฤติดอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ (อปจายนมัย)
๕. บุญสำเร็จได้ด้วยการขวนขวายในกิจการที่ชอบ (เวैयाวัจจมัย)
๖. บุญสำเร็จได้ด้วยการให้ส่วนบุญ (ปัตติทานมัย)
๗. บุญสำเร็จได้ด้วยการอนุโมทนา (ปัตตานุโมทนามัย)
๘. บุญสำเร็จได้ด้วยการฟังธรรม (ธัมมัสสวนมัย)
๙. บุญสำเร็จด้วยการแสดงธรรม (ธัมมเทศนามัย)
๑๐. บุญสำเร็จได้ด้วยการทำความเห็นให้ตรง (ทิฏฐุชุกัมม)

บุญตามกาล

หมายถึง การทำบุญให้ทานเฉพาะในวันสำคัญๆ เช่น วันเกิด วันขึ้นปีใหม่ วันสำคัญทางศาสนา ถ้าไม่มีวันสำคัญเหล่านี้ก็จะไม่ได้ทำ เป็นการทำทานตามกาล อานิสงส์ของผู้ให้ทานตามกาลตามเวลา คือ เวลาเกิดความต้องการสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็จะได้สิ่งนั้นๆ มา ได้ด้วยความง่ายดาย คือมาตามกาลตามเวลาเหมือนกัน ในบางครั้งบางคราวอาจจะมีความขัดสน มีความต้องการสิ่งหนึ่งสิ่งใด ก็จะได้อะไรนั้นมา อาจจะขัดสนเงินทองก็จะมีเงินมีทองขึ้นมา ถ้าไม่มีที่พักก็จะมีที่พักขึ้นมา ไม่มีอาหารรับประทานก็จะมีอาหารขึ้นมา อย่างนี้เรียกว่าอานิสงส์ของการให้ทานตามกาล

การวางโครงเทศน์

มี ๓ ประการ คือ

๑. อุเทศ

คือ ส่วนเริ่มเรื่อง หรือหัวข้อธรรมที่ยกเป็นบทตั้ง

๒. นิเทศ

คือ ส่วนเนื้อหาหรือคำบรรยายที่อธิบายให้กว้างออกไป

๓. ปฏินิเทศ

คือ ส่วนสรุปเนื้อหา ที่บรรยายมาเป็นหัวข้อสั้นๆ

ธรรมเนียมการเทศน์

๑. ฟังกราบพระพุทธรูปก่อนขึ้นธรรมมาสน์ ถ้ามีพระเถระชั้นผู้ใหญ่ หรือมีอายุกาลพรรษามากกว่า ควรกล่าวขอโอกาสท่านก่อน
๒. พระผู้แสดงธรรม ควรมีข้อสังเกตว่า หากเจ้าภาพในพิธีจุดเทียน ส่องธรรม ก็หมายความว่าคณะเจ้าภาพพร้อมแล้ว
๓. คัมภีร์ไบบลานที่ใช้ในการเทศน์ต้องอยู่ทางด้านขวามือของผู้เทศน์ เสมอ จัดวางอยู่ในที่ๆ เหมาะสม
๔. เมื่อมีคณาธิการาธนาศีลถึง ทุติยัมปิ ควรจับตาลปัตรมาตั้งพร้อมไว้เพื่อให้ศีล
๕. เมื่อมีคณาธิการาธนาธรรม ให้ยกมือเคารพพระธรรม แล้วหยิบ คัมภีร์มาประนมไว้แล้วเริ่มการเทศน์
๖. กล่าวอนุโมทนา แล้วลงจากธรรมมาสน์

รูปแบบการเทศน์

๑. การเทศน์ปฐกถา

๒. การเทศน์ปุจฉา – วิสัชนา

๓. การเทศน์แจง

๔. การเทศน์มหาชาติ

การเทศน์ปฐกถา

มีองค์ประกอบ ๕ อย่าง คือ

๑. อรรถะ คือ การอธิบายหัวข้อธรรมที่ยกมาเป็นบทตั้ง
๒. ประเภท คือ การอธิบายหัวข้อธรรมในแต่ละข้อให้ชัดเจน
๓. เหตุผล คือ สิ่งที่ทำให้เกิดผล เหตุจึงเป็นเค้ามูล
๔. อุปมา คือ ข้อความที่นำมาเปรียบเทียบ
๕. สาธก คือ การยกตัวอย่างมาอ้างอิงให้เห็น

การเทศน์ปุจฉา - วิสัชนา

๑. เตรียมการเทศน์

เรื่องที่จะแสดง
แบ่งหน้าที่
แผ่นเทศนา
หาปัญหาที่เร้าใจ

๒. วิธีปุจฉา

ถามถึงสิ่งที่ไม่รู้
ถามเพื่อหาข้อในสิ่งที่รู้
ถามเพื่อตัดความสงสัย
ถามเพื่อจูงใจให้คล้อยตาม
ถามเพื่อตอบเสียเอง

การเทศน์ปุจฉา - วิสัชนา

๓. วิธีวิสัชนา

ตอบแบบพื้นฐาน

ตอบแบบแบ่งรับแบ่งสู้

ย้อนถามแล้วค่อยตอบ

ปัญหาที่ไม่ควรตอบ

๔. ขั้นตอนการเทศน์

พระสกวาทิให้ศีล

พระปรวาทีบอกศักราช สมมติหน้าที่

พระสกวาทิดำเนินความถามปัญหา

พระปรวาทีดำเนินความตอบปัญหา

พระสกวาทิสรุปเทศนา และยกยา-สัพพี

การเทศน์แจง มี ๑๐ ขั้นตอนดังนี้

๑. พระมหากัสสปะ ให้ศีล
๒. พระอุบาลี บอกศักราช
๓. พระอานนท์ เทศน์อานิสงค์
๔. พระมหากัสสปะ ดำเนินความถามปัญหาส่วนพระวินัย
๕. พระอุบาลี ดำเนินความตอบปัญหา
๖. พระมหากัสสปะ प्रารธเพื่อถามปัญหาส่วนพระสูตร
๗. พระอานนท์ ดำเนินความตอบปัญหา
๘. พระมหากัสสปะ สรุปรุเทศนาและอนุโมทนา
๙. พระสงฆ์สวดแจ้ง
๑๐. พระมหากัสสปะ ตั้งพัคยดา

ความเป็นมาของการเทศน์มหาชาติ

อันเวสสันดรชาดกนี้ คัมภีร์ธัมมบทขุททกนิกายกล่าวว่าเป็นพุทธดำรัสที่สมเด็จพระบรมศาสดาตรัสแต่ภิกษุสงฆ์ชั้นาสพสองหมื่น และมวลงหมู่พระประยูรญาติที่นิโครธารามมหาวิหาร ในนครกบิลพัสดุ์ ในคราวเสด็จโปรดพระเจ้าสุทโธทนะพุทธบิดา และพระวงศ์ศากยะ เพราะปรารถนโบกขรพรรษาให้เป็นเหตุ จึงตรัสเวสสันดรชาดกในที่นี้ เวสสันดรชาดกนี้เป็นเรื่องใหญ่ยืดยาว ท่านจึงจัดรวมไว้ในมหานิบาตชาดก รวมเรื่องใหญ่ ๑๐ เรื่องที่เรียกว่า ทศชาติ

ความหมายของทศชาติ

๑. ทานบารมี ทรงบริจาคทรัพย์สิน ช้าง ม้า ราชรถ พระกุมารทั้งสองและพระมเหสี
๒. ศีลบารมี ทรงรักษาศีลอย่างเคร่งครัด ระหว่างทรงผนวชอยู่ ณ เขาวงกต
๓. เนกขัมมบารมี ทรงครองเพศบรรพชิตตลอดเวลาที่ประทับ ณ เขาวงกต
๔. ปัญญาบารมี ทรงบำเพ็ญภาวนามัยปัญญาตลอดเวลาที่ทรงผนวช
๕. วิริยบารมี ทรงปฏิบัติมิได้ย่อหย่อน
๖. สัจจบารมี ทรงลั่นพระวาจาขงกุมารให้ชุก เมื่อพระกุมาณหลบหนีก็ทรงติดตามมาให้
๗. ขันติบารมี ทรง อดทนต่อความยากลำบากต่างๆ
๘. เมตตาบารมี เมื่อชุกมาทูลขอสองกุมาร พระองค์ก็มีเมตตาประทานให้ด้วย
๙. อุเบกขาบารมี เมื่อ ทรงเห็นสองกุมารถูกชุกเขี่ยนตี พระองค์ก็ทรงบำเพ็ญอุเบกขา คือ ทรงวางเฉย
๑๐. อริชฐานบารมี คือทรงตั้งมั่นที่จะบำเพ็ญบารมีเพื่อให้สำเร็จโพธิญาณเบื้องต้น แม้จะมีอุปสรรคก็มีได้ทรงย่อท้อ

คุณค่าการเทศน์มหาชาติ

๑. คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์
๒. คุณค่าทางจิตตลักษณะ
๓. คุณค่าทางสารัตถประโยชน์
๔. คุณค่าทางเป็นคัมภีร์คู่บ้านคู่เมือง

รูปแบบการเทศน์มหาชาติ

๑) ตกแต่งบริเวณพิธีให้มีบรรยากาศคล้ายอยู่ในบริเวณป่า ตามท้องเรื่องเวสสันดรชาดก ประดับต้นกล้วย ต้นอ้อย และกิ่งไม้มาผูกตามเสา ธรรมาสน์ ธงทิว และ ราชวัติ นัตร ตามสมควร

๒) ตั้งชั้นสาครใหญ่ หรือจะใช้อ่างใหญ่ที่สมควรก็ได้ใส่น้ำสะอาด สำหรับปักเทียนบูชาประจำกัณฑ์ ในระหว่างที่พระเทศน์ ตั้งหน้าธรรมาสน์ กลางบริเวณพิธี

๓) เตรียมเทียนเล็ก ๆ จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม แล้วนับแยกจำนวนเป็นมัด มัดหนึ่งมีจำนวนเท่าคาถาของกัณฑ์จุคบุชาติครอบ ๆ ภาชนะน้ำ ต่อกันไปจนจบกัณฑ์ให้หมดมัดพอดี ครบ ๑๓ กัณฑ์ถ้วน จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม เท่าจำนวนคาถา

คุณสมบัตินักเทศน์

๑. อนุப்புพิกถ์

คือ การแสดงธรรมหรือเนื้อความไปตามลำดับ

๒. ปริยายทสุสาวี

คือ การชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจ

๓. อนุทยตํ ปฏิจจ

คือ แสดงธรรมด้วยความเมตตา

๔. น อามิสนุตรโ

คือ ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่อามิส

๕. อตุตานญจ ปรญจ อนุปหจจ

คือ ไม่แสดงธรรมอันกระทบตนและผู้อื่น

หลักของนักเทศน์ ตามแนวเทศกธรรมทั้ง ๕ ประการ

เทศนาตามขั้นตอน

เมตตาต่อท่านสาธุชน

ไม่กระทบตนกระทบท่าน

สั่งสอนอย่างมีเหตุผล

ไม่กังวลเรื่องกัณฑ์

คือหลักการเทศนา.

สื่อการสอนวิชาธรรมนิเทศ

บทที่ ๖

การปาฐกถา

วัตถุประสงค์ประจำบท

๑. อธิบายความเป็นมาของปารุสกตาได้
๒. บอกความหมายตามศัพท์และตามที่เข้าใจได้ของปารุสกตาได้
๓. บอกความสำคัญของปารุสกตาได้
๔. อธิบายจุดมุ่งหมายของปารุสกตาตามหลักการต่างๆ ได้
๕. จำแนกประเภทของปารุสกตาได้
๖. อธิบายหลักการสำคัญของปารุสกตาได้
๗. วิเคราะห์ส่วนต่างๆ ของปารุสกตาได้
๘. บอกประโยชน์ของปารุสกตาตามแนวพุทธศาสนาได้

ขอบข่ายเนื้อหา

๑. บอกความหมายความสำคัญของปาฐกถาได้
๒. บอกจุดมุ่งหมายของปาฐกถาได้
๓. อธิบายหลักการสำคัญของปาฐกถาได้
๔. บอกประโยชน์ของปาฐกถาได้

ความหมายของปาฐกถา

ปาฐกถา หมายถึง การพูดเพื่อถ่ายทอดเนื้อหา หรือเรื่องราวทางวิชาการต่อคนจำนวนมาก ๆ เช่น ชุมชน หรือสถานศึกษา

ปาฐกถา คือ การพูดที่บุคคลคนเดียวแสดงถึงความรู้ ความคิดเห็นของตนเองให้ผู้ฟังจำนวนมาก เป็นการพูดแบบบรรยาย หรืออธิบายขยายความให้ผู้ฟังได้เข้าใจ เรื่องที่พูดอย่างแจ่มแจ้ง ดังนั้นผู้พูดจึงเป็นบุคคลที่มีความรู้ และประสบการณ์ด้านต่าง ๆ อย่างเชี่ยวชาญ

หลักการสำคัญของปาฐกถา

เป็นการพูดให้ผู้ฟังรู้เรื่องต่างๆ ในลักษณะการให้ความคิดเห็น การเสนอแนะ และการบอกเล่าเรื่องสำคัญของผู้พูดด้วยวิธีที่ผู้ฟังเข้าใจได้ง่าย โดยผู้พูดจะต้องจัดเตรียมเนื้อหาและตัวผู้พูดมาอย่างดี เนื่องจากต้องพูดให้ตรงกับหัวข้อเรื่องที่กำหนด พูดอย่างตรงไปตรงมา และมีหลักฐานอ้างอิงให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและสมเหตุสมผล ตามหลักการสำคัญ ดังนี้

๑. ความสำคัญด้านการสื่อสารองค์กร
๒. ความสำคัญด้านการเผยแพร่นโยบายขององค์กร
๓. ความสำคัญด้านการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ
๔. ความสำคัญด้านการบอกเล่าประสบการณ์

จุดมุ่งหมายของปาฐกถา

๑. เพื่อให้ความรู้ทางวิชาการ
๒. เพื่อให้ความรู้ในเรื่องทั่วไป
๓. เพื่อบอกเล่าประสบการณ์
๔. เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร
๕. เพื่อชักชวนหรือนำน้ำวจิตใจผู้ฟัง

ประเภทของปาฐกถา

๑. ปาฐกถาที่ให้ความรู้ทางวิชาการ

๑. ปาฐกถาที่ให้ความรู้ในเรื่องทั่วไป

หลักวิเคราะห์การปาฐกถา

๑.วิเคราะห์งาน และสถานที่ในการปาฐกถา

๒.วิเคราะห์กลุ่มผู้ฟัง

๓.กำหนดจุดมุ่งหมาย

๔.วางโครงเรื่องตามหลักเกณฑ์ ได้แก่

๑.บทนำ

๒.เนื้อหา

๓.สรุป

๕. ตัวอย่างปาฐกถา

หลักการแสดงธรรม ๓ ของพระพุทธเจ้า

อาการ ๓ ได้แก่

๑. แสดงธรรมด้วยความรู้ยิ่ง
๒. อย่างมีเหตุ มีผล
๓. ให้เห็นจริงได้ผลเป็นอัศจรรย์

อรรถะ ๓ ได้แก่

๑. อตตตถะ ได้แก่ ประโยชน์ตน
๒. ปรัตถะ ได้แก่ ประโยชน์ผู้อื่น
๓. อุกยัตถะ ได้แก่ ประโยชน์ทั้ง ๒ ฝ่าย

ประโยชน์ของปาฐกถา

๑. ผู้ฟังได้รับความรู้เชิงวิชาการ
๒. ผู้ฟังได้แนวทางในการประชุมสัมมนา
๓. ผู้ฟังได้รับทราบนโยบายขององค์กร
๔. ผู้ฟังได้แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน
๕. ผู้ฟังได้โอกาสในการพัฒนาปรับปรุงความรู้ของตัวเอง

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำบท

๑. อธิบายความเป็นมาของการอภิปรายได้
๒. บอกความหมายและความสำคัญของการอภิปรายได้
๓. บอกองค์ประกอบของการอภิปรายในแต่ละส่วนได้
๔. บอกจุดมุ่งหมายของการอภิปรายได้
๕. จำแนกประเภทของการอภิปรายได้
๖. สามารถอภิปรายตามหลักพุทธศาสนาได้
๗. บอกประโยชน์ของการอภิปรายได้

ขอบข่ายเนื้อหา

๑. ความเป็นมา ความหมาย ความสำคัญ ของการอภิปราย
๒. องค์ประกอบของการอภิปราย
๓. จุดมุ่งหมายของการอภิปราย
๔. จัดประเภทของการอภิปราย
๕. หลักของการอภิปราย
๖. ประโยชน์ของการอภิปราย

ความหมายของการอภิปราย

การอภิปราย หมายถึง การที่บุคคลรวมกลุ่มร่วมกัน แสดงความคิดเห็นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง รวมไปถึงการพูดให้ความรู้ ข้อมูลใหม่ด้วย การอภิปรายที่ได้ยินกันบ่อยปัจจุบัน เช่น การอภิปรายไม่ว่างใจรัฐบาล การอภิปรายเกี่ยวกับปัญหา เศรษฐกิจ การอภิปรายเรื่องวิกฤติวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นต้น

ความสำคัญของการอภิปราย

๑. ความสำคัญด้านการศึกษา
๒. ความสำคัญด้านสังคม
๓. ความสำคัญการเมืองการปกครอง
๔. ความสำคัญเศรษฐกิจ
๕. ความสำคัญศาสนา

องค์ประกอบของการอภิปราย

๑. ผู้จัดการอภิปราย
๒. หัวข้อที่จะอภิปราย
๓. ผู้อภิปราย
๔. ผู้ดำเนินการอภิปราย
๕. กลุ่มผู้ฟังการอภิปราย

ประเภทของการอภิปราย

๑. การอภิปรายแบบกลุ่ม
๒. การอภิปรายในที่ชุมชน
๓. การอภิปรายแบบโต้วาที
๔. การอภิปรายแบบโต๊ะกลม
๕. การอภิปรายแบบสัมมนา

หลักการวิจารณ์ ๓ ประการ

ได้แก่

๑. จิตวิจารณ์

คือ การวิจารณ์ด้วยจิตนึกคิดของตนเองเป็นหลัก

๒. อรรถวิจารณ์

คือ การวิจารณ์ด้วยการตีความหมายเป็นหลัก

๓. วิพากษ์วิจารณ์

คือ การวิจารณ์ด้วยคำพิพากษาตัดสินเป็นหลัก

ประเด็นและปัญหาที่สำคัญของการอภิปราย

๑. หลักธรรมวินัย
๒. หลักธรรมวิจารณ์
๓. หลักธรรมวิภาค
๔. หลักธรรมปฏิบัติ

หลักทางพุทธศาสนาที่สำคัญของการอภิปราย

๑. เอกังสพยากรณีปัญหา
๒. ปฏิปุจฉาพยากรณีปัญหา
๓. วิภาษพยากรณีปัญหา
๔. ฐปณียปัญหา

สาระสำคัญของการอภิปราย

๑. ปัญหาหรือเรื่องที่น่าสนใจมาอภิปราย
๒. แนวทางของการจัดการอภิปราย
๓. การคัดสรรค้ผู้ที่อภิปราย
๔. กระบวนการแก้ปัญหาของการอภิปราย
๕. ผู้ดำเนินการอภิปราย
๖. การกล่าวสรุปอภิปราย

ประโยชน์ของการอภิปราย

๑. ประโยชน์ด้านการศึกษา
๒. ประโยชน์ด้านธุรกิจ
๓. ประโยชน์ด้านการเมืองการปกครอง
๔. ประโยชน์ด้านการศึกษา

วิชาธรรมนิเทศ

บทที่ ๘

การใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำบท

๑. บอกความเป็นมาของการใช้สื่อเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้
๒. บอกความหมายของสื่อการเรียนการสอนทางพระพุทธศาสนาได้
๓. บอกประโยชน์และคุณค่าของสื่อการเรียนการสอนได้
๔. บอกการจัดประเภทของสื่อการเรียนการสอนได้
๕. อธิบายการจัดประเภทของสื่อการเรียนการสอนได้
๖. อธิบายพัฒนาการของการเขียนเชิงพุทธในแต่ละช่วงเวลาได้
๗. บอกลักษณะและประเภทของสื่อการเรียนการสอนได้
๘. บอกหลักและประเภทของสื่อการเรียนการสอนได้
๙. อธิบายหลักการใช้สื่อการเรียนการสอนได้

ขอบข่ายเนื้อหา

๑. ความหมายและความสำคัญของสื่อการเรียนการสอนได้
๒. ประโยชน์และคุณค่าของสื่อการเรียนการสอน
๓. การจัดประเภทของสื่อการเรียนการสอน
๔. หลักการใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อการเผยแพร่

ความหมายของสื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนเป็นตัวกลางซึ่งมีความสำคัญในกระบวนการเรียนการสอนมีหน้าที่เป็นตัวนำความต้องการของครูไปสู่ตัวนักเรียนอย่างถูกต้องและรวดเร็ว เป็นผลให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

สื่อการสอนได้นำไปใช้ในการเรียนการสอนตลอดและยังได้รับการพัฒนาไปตามการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งก้าวหน้าไปไม่หยุดยั้ง นักการศึกษาเรียกสื่อการสอนด้วยชื่อต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์การสอน สื่อทัศนูปกรณ์ เทคโนโลยีการศึกษา สื่อการเรียนการสอน สื่อการศึกษา เป็นต้น

ความสำคัญของการเรียนการสอน

๑. เพิ่มความน่าสนใจในบทเรียน
๒. ช่วยให้ผู้เรียนมีความสนใจและมีส่วนร่วมในการเรียน
๓. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่าย รวดเร็ว ชัดเจน
๔. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความประทับใจในบทเรียน
๕. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดในการแก้ปัญหา
๖. ช่วยให้ผู้เรียนแก้ไขข้อจำกัดในด้านต่างๆ
๗. ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
๘. ช่วยส่งเสริมประสบการณ์แก่ผู้เรียน
๙. ช่วยเพิ่มความมั่นใจให้แก่ผู้สอน

ความสำคัญของสื่อกับผู้สอน

๑. ช่วยเพิ่มบรรยากาศและความน่าสนใจในบทเรียน
๒. ช่วยแบ่งเบาภาระของผู้สอน ในการเตรียมเนื้อหา
๓. ช่วยกระตุ้นผู้สอนให้มีความตื่นตัวตลอดเวลา

ประโยชน์ของสื่อการเรียนการสอน

๑. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว
๒. ช่วยสร้างความสนใจของผู้เรียน
๓. ช่วยสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน
๔. ช่วยส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์
๕. ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตามความสนใจ
๖. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถ ศึกษา ค้นคว้า ในสิ่งที่เรียน
๗. ใช้เป็นตัวแทนของผู้สอน
๘. สร้างความมั่นใจให้แก่ผู้สอน
๙. ทำให้การสอนทันสมัยอยู่เสมอ

คุณค่าของสื่อการเรียนการสอน

๑. ช่วยแบ่งเบาภาระของผู้สอน ในการเตรียมเนื้อหาการสอน
๒. สร้างความสนุกสนานในการสอน
๓. สร้างแรงผลักดันให้แก่ผู้สอน
๔. สร้างความเชื่อมั่นในการสอน
๕. ช่วยสร้างประสบการณ์ในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

คุณค่าของสื่อกับผู้เรียน

๑. สร้างความสนใจให้กับผู้เรียน
๒. ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาต่างๆ ได้ง่ายขึ้น
๓. ลดปัญหาความแตกต่างให้กับผู้เรียน
๔. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากขึ้น
๕. ช่วยสร้างประสบการณ์เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

คุณค่าของสื่อการศึกษาในระบบอื่น

๑. ส่งเสริมการค้นคว้าด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง
๒. เปิดโอกาสทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น
๓. สร้างแหล่งวิชาการให้กับชุมชน

การจัดประเภทของสื่อการเรียนการสอน

๑. ตามลักษณะการใช้งาน
๒. ตามลักษณะทางกายภาพ
๓. ตามลักษณะของทรัพยากร

ประเภทของสื่อตามลักษณะการใช้งาน

๑. ประเภทเครื่องฉาย
๒. ประเภทไม่ใช่เครื่องฉาย
๓. ประเภทเครื่องเสียง

ประเภทของสื่อตามลักษณะทางกายภาพ

๑. สื่อประเภทของวัสดุที่ใช้

๑.๑ สื่อประเภทที่ต้องใช้อุปกรณ์

๑.๒ สื่อประเภทที่ไม่ต้องใช้อุปกรณ์

๒. สื่อประเภทอุปกรณ์

๓. สื่อประเภทเทคนิคและวิธีการ

ประเภทของสื่อตามลักษณะของทรัพยากร

๑. คน
๒. วัสดุ
๓. อาคารสถานที่
๔. เครื่องมือเครื่องใช้
๕. กิจกรรม
๖. ธรรมชาติ

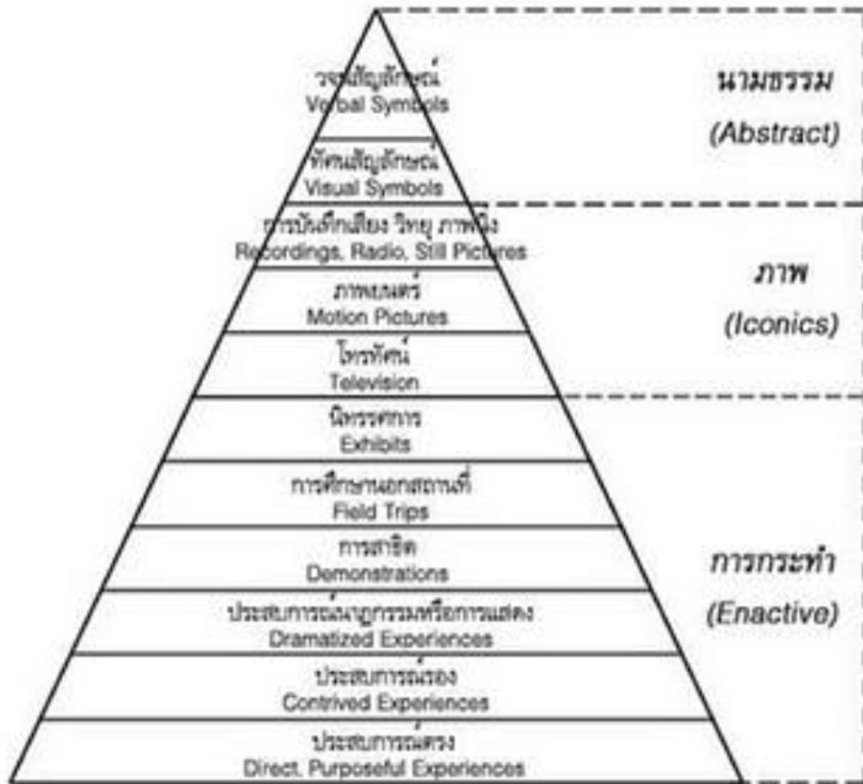

หลักการคัดเลือกสื่อการเรียนการสอน

๑. ประสิทธิภาพโดยตรง
๒. ประสิทธิภาพประสบการณ์จำลอง
๓. ประสิทธิภาพนาฏการหรือการแสดง
๔. การสาธิต
๕. การศึกษานอกสถานที่
๖. สื่อนิทรรศการ
๗. สื่อโทรทัศน์
๘. สื่อภาพยนตร์
๙. สื่อเสียง
๑๐. สื่อทัศนสัญลักษณ์
๑๑. สื่อวจนสัญลักษณ์

ภาพกรวยประสบการณ์ของ เอกาเดล

๑. การเรียนรู้ด้วยการกระทำโดยตรง
๒. การเรียนรู้ด้วยภาพ
๓. การเรียนรู้ด้วยสัญลักษณ์

สื่อที่เป็นอุปกรณ์ทัศนูปกรณ์

๑. สื่อประเภทวัสดุ
๒. สื่อประเภทแปลงทรัพยากรในชุมชน
๓. สื่อวัสดุการอ่าน
๔. การศึกษานอกสถานที่
๕. สื่อประสม

สื่อประเภทวัสดุ

๑. สื่อสิ่งพิมพ์
๒. ภาพและภาพชุด
๓. แผ่นที่
๔. แผนภูมิ
๕. ป้ายนิเทศ
๖. หนังสือแผ่นเดียว
๗. หนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร

สื่อประเภทอุปกรณ์

๑. เครื่องบันทึกเสียง
๒. สไลด์
๓. ภาพยนตร์
๔. เทปโทรทัศน์

สื่อประเภททรัพยากรในชุมชน

สิ่งแวดล้อมในชุมชนอาจแบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วนใหญ่ ๆ คือ

๑. สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ได้แก่ อากาศ แม่น้ำ ลำคลอง ทะเลสาบ มหาสมุทร พื้น ดิน แร่ธาตุ ภูเขา ป่าไม้และสัตว์อื่น ๆ เป็นต้น
๒. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ บ้านเรือน โรงเรียน ถนน รถยนต์ เขื่อนเก็บน้ำ ตลาด จวนชนบทธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจและสังคมด้วย

สื่อประเภทวัสดุการอ่าน

หมายถึง เอกสาร วัสดุ หรือเนื้อหาสาระที่ใช้
เพื่อการอ่านและการศึกษาค้นคว้าทุกรูปแบบ
ทุกสาขาวิชา ซึ่งผู้สอนได้จัดหามา และจัดเก็บรวบรวม
เอาไว้เพื่อใช้ในการเรียนการสอน

สื่อประเภทการศึกษานอกสถานที่

คือ การนำผู้เรียนออกไปศึกษานอกสถานที่อาจแบ่งได้ ๒ ประเภท

๑. การสำรวจ

ผู้สอนอาจนำผู้เรียนไปสำรวจจำนวนสิ่งที่มีชีวิตที่อาจพบได้ในระบบนิเวศที่มีลักษณะต่างๆ กัน การนำผู้เรียนออกไปผู้สอนจะต้องเตรียมคำถามที่อาจเกิดจากสิ่งที่คุณเรียนอยากรู้เองเพื่อเป็นแนวทางในการสำรวจ

๒. การแสวงหาคำตอบ

การศึกษานอกสถานที่โดยวิธีนี้เป็นการเสริมบทเรียนที่ได้เรียนในชั้นให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเป็นการออกไปทัศนศึกษาเพื่อแสวงหาคำตอบอย่างหนึ่งอย่างใดโดยเฉพาะเช่น นกกางเขนกินอะไรเป็นอาหาร นกกระจาบทำรังได้อย่างไร หรือมดสามารถเดินทางไปยังแหล่งอาหารได้อย่างไร เป็นต้น

สื่อประเภทสื่อประสม

สื่อประสม หมายถึง สื่อหลายแบบ (**Multimedia**) เป็นเทคโนโลยีที่ช่วยให้คอมพิวเตอร์สามารถผสมผสานระหว่างข้อความ ข้อมูล ตัวเลข ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียง ตลอดจนระบบโต้ตอบกับผู้ใช้ (**Interactive**) มาผสมผสานเข้าด้วยกัน

หลักการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่

๑. ช่วยสร้างเสริมประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม
๒. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อ
๓. เลือกสรรสื่อที่ตรงกับเนื้อหาการสอน
๔. สื่อมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
๕. ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียน
๖. ได้รับการรับรองประสิทธิภาพ

หลักการใช้สื่อของผู้สอน

๑. เลือกใช้สื่อที่ตรงกับเนื้อหาการสอน
๒. เลือกใช้สื่อที่มีเนื้อหาถูกต้อง
๓. เลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
๔. เลือกใช้สื่อที่สะดวกต่อการสอน
๕. เลือกใช้สื่อที่แปลกใหม่อยู่เสมอ

ขั้นตอนในการจัดเตรียมสื่อเพื่อการเผยแพร่

๑. เตรียมตัวของผู้สอน
๒. เตรียมสถานที่และสิ่งแวดล้อม
๓. เตรียมตัวของผู้เรียน
๔. เตรียมอุปกรณ์
๕. ขั้นตอนติดตามผล
๖. ขั้นตอนการสอน

ขั้นตอนในการใช้สื่อเพื่อการเรียนการสอน

๑. การนำเข้าสู่บทเรียนในการนำเสนอสื่อ
๒. การพัฒนาความเข้าใจในการใช้สื่อ
๓. การดำเนินการสอน
๔. โอกาสในการใช้สื่อการสอน
๕. การประเมินผล

หลักเกณฑ์ในการใช้สื่อเพื่อการเรียนการสอน

๑. ตรงกับเนื้อหาที่สอน
๒. ใช้สื่อที่มีเนื้อหาเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
๓. ตรงกับความรู้ ความเข้าใจของผู้สอนเป็นอย่างดี

กลวิธีประกอบการสอน

๑. การยกอุทาหรณ์และนิทาน
๒. การเปรียบเทียบ
๓. การใช้อุปกรณ์ประกอบ
๔. การแสดงตัวอย่าง
๕. การใช้ภาษา

๖. การใช้อุบายในตัวบุคคล
๗. รู้จักจังหวะและโอกาส
๘. การยืดหยุ่นในวิธีการสอน
๙. การให้รางวัลและการลงโทษ
๑๐. การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

วิชาธรรมนิเทศ Dhamma Communication

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ดร.

รายละเอียดของรายวิชา

รหัสและชื่อวิชา : ๐๐๐๒๖๒ ธรรมนิเทศ (Dhamma Communication)

จำนวนหน่วยกิต : ๒ หน่วยกิต (๒-๐-๔)

หลักสูตร : พุทธศาสตรบัณฑิต หมวดวิชาศึกษาทั่วไป

จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

- ❖ หลักการและวิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนา
- ❖ ศิลปะการเขียนบทความ
- ❖ การพูดในที่ชุมชน
- ❖ การพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับการพูด
- ❖ การเทศนา การแสดงปาฐกถาธรรม การอภิปราย
- ❖ วิธีใช้สื่อประกอบการบรรยาย

แผนการสอนและการประเมินผล

- ❖ สัปดาห์ที่ ๑ ทดสอบก่อนเรียน / แนะนำแผนการสอน
- ❖ อธิบาย / ยกตัวอย่าง

แผนการสอนและการประเมินผล

- ❖ สัปดาห์ที่ ๒ บทที่ ๑ ธรรมเนียมเทศ
- ❖ บรรยาย / อภิปราย / นำเสนอหน้าชั้นเรียน

แผนการสอนและการประเมินผล

- ❖ สัปดาห์ที่ ๓
- ❖ บทที่ ๒ หลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- ❖ บรรยาย / ฝึกทักษะการเขียน / นำเสนอหน้าชั้นเรียน

แผนการสอนและการประเมินผล

- ❖ สัปดาห์ที่ ๔-๕
- ❖ บทที่ ๓ การเขียนเพื่อการเผยแพร่
- ❖ บรรยาย / ฝึกทักษะการเขียน / นำเสนอหน้าชั้นเรียน

แผนการสอนและการประเมินผล

- ❖ สัปดาห์ที่ ๖-๗
- ❖ บทที่ ๔ การพูดและการพัฒนาบุคลิกภาพในการพูด
- ❖ บรรยาย / ฝึกทักษะการพูด / นำเสนอหน้าชั้นเรียน

แผนการสอนและการประเมินผล

- ❖ สัปดาห์ที่ ๘
- ❖ สอบกลางภาค

แผนการสอนและการประเมินผล

- ❖ สัปดาห์ที่ ๕
- ❖ บทที่ ๕ การเทศน์
- ❖ บรรยาย / ฝึกทักษะการเทศน์ / นำเสนอหน้าชั้นเรียน

แผนการสอนและการประเมินผล

- ❖ สัปดาห์ที่ ๑๐
- ❖ บทที่ ๖ การปาฐกถา
- ❖ บรรยาย / ฝึกทักษะการปาฐกถา / นำเสนอหน้าชั้นเรียน

แผนการสอนและการประเมินผล

- ❖ สัปดาห์ที่ ๑๑
- ❖ บทที่ ๗ การอภิปราย
- ❖ บรรยาย / ฝึกทักษะการอภิปราย / นำเสนอหน้าชั้นเรียน

แผนการสอนและการประเมินผล

- ❖ สัปดาห์ที่ ๑๒
- ❖ บทที่ ๘ การใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่
- ❖ บรรยาย / ฝึกทักษะการใช้สื่อ / นำเสนอหน้าชั้นเรียน

แผนการสอนและการประเมินผล

❖ สัปดาห์ที่ ๑๓

❖ นำเสนอโครงงานเผยแพร่พระพุทธศาสนา

แผนการสอนและการประเมินผล

❖ สัปดาห์ที่ ๑๔

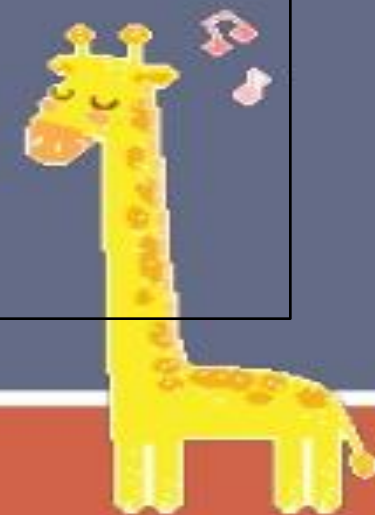
❖ ทบทวนบทเรียนก่อนสอบ

แผนการสอนและการประเมินผล

- ❖ สัปดาห์ที่ ๑๕
- ❖ สอบปลายภาค

แผนการประเมินผลการเรียนรู้

สอบกลางภาค ๒๐ คะแนน
สอบปลายภาค ๔๐ คะแนน
การเข้าชั้นเรียน + การมีส่วนร่วม ๑๐ คะแนน
รายงานเดี่ยว ๑๐ คะแนน
รายงานกลุ่ม ๒๐ คะแนน

รายงานเดี่ยว ๑๐ คะแนน

อ่านสรุปพระธรรมเทศนา ๖๑ กัณฑ์

“พระพรหมบัณฑิต”

คนละ ๑ กัณฑ์ พร้อมบรรยายหน้าชั้นเรียน

คนละ ๕ นาที ทุกสัปดาห์

รายงานเดี่ยว ๑๐ คะแนน

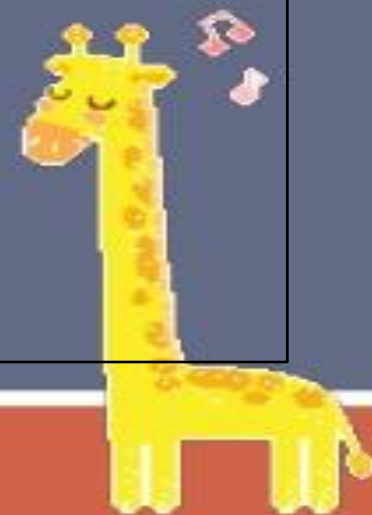
รอบที่ ๑ (๑๐-๕-๘)

วัดจาก = บุคลิกภาพ+จังหวะ+เนื้อหา

รอบที่ ๒ (๗-๖-๕)

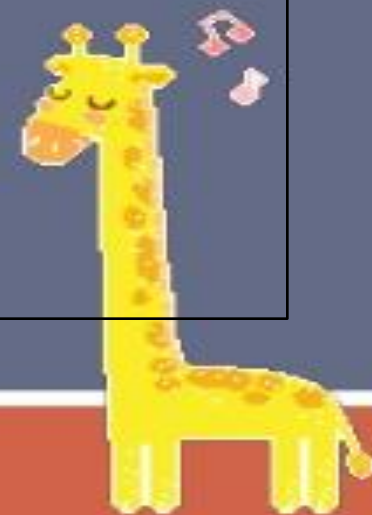
วัดจาก = บุคลิกภาพ+จังหวะ+เนื้อหา

ตรรอบติด I

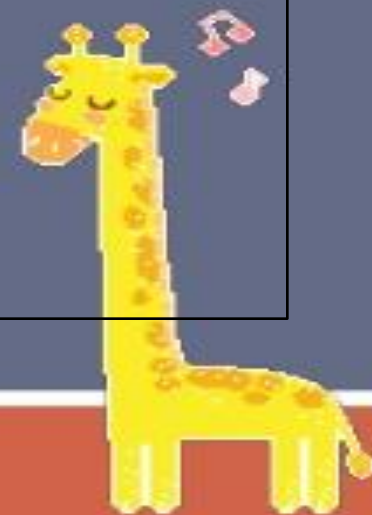
รายงานกลุ่ม ๒๐ คะแนน

ผลิตสื่อเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนา
“ประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยม จิตกรรรม
โบราณสถาน การท่องเที่ยว
บูรณาการกับหลักพุทธธรรม”

รายงานกลุ่ม ๒๐ คะแนน

กลุ่มละ ๕-๖ รูป/คน
ผลิตเป็นสื่อวีดีโอ/หนังสือ/วีดิทัศน์
ความยาว ๓-๕ นาที

รายงานกลุ่ม ๒๐ คะแนน

วางแผน (Planning)

ลงมือปฏิบัติ (Doing)

ตรวจสอบผลงาน (Checking)

เผยแพร่ผลงาน (Acting)

เอกสาร/ตำราหลัก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ธรรมนิเทศ

Dhamma Communication. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร :

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

ดาวน์โหลดสื่อการสอนได้ที่

pol.mcu.ac.th